

ОТ МАРЫХИ ДО КОТРЫ • NUO MAROS IKI KATROS

ОХРАНЯЕМЫЕ ПРИРОДНЫЕ
ТЕРРИТОРИИ БЕЛОРУССКО-
ЛИТОВСКОГО ПОГРАНИЧЬЯ

• BALTARUSIJOS IR LIETUVOS
PASIENIO SAUGOMOS
TERITORIJOS

Программа трансграничного сотрудничества Латвия–Литва–Беларусь, реализуемая в рамках Европейского инструмента добрососедства и партнерства, является преемницей Приоритета IIIA Юг Программы добрососедства INTERREG IIIB региона Балтийского моря на период с 2007 по 2013 гг.

Общей стратегической целью Программы является улучшение территориальной сплоченности латвийского, литовского и белорусского пограничного региона, гарантирование высокого уровня охраны окружающей среды, обеспечение экономического и социального благополучия, а также содействие межкультурному диалогу и культурному разнообразию.

В Программе участвуют регион Латгале в Латвии; Паневежиский, Утенский, Вильнюсский, Алитусский и Каунасский уезды в Литве; Витебская, Гродненская, Могилевская, Минская области и город Минск в Беларуси.

Совместным органом управления Программой является Министерство внутренних дел Литовской Республики.

Веб-сайт Программы: www.enpi-cbc.eu.

Европейский Союз включает в себя 28 государств-членов, которые решили объединить свои передовые знания, ресурсы и судьбы своих народов. В течение 50 лет совместными усилиями они создали зону стабильности, демократии и устойчивого развития, сохранив при этом культурное многообразие, личные свободы и атмосферу терпимости.

Европейский Союз неуклонно стремится передавать свои достижения и ценности странам и народам, находящимся за его пределами.

Содержание настоящей публикации является предметом исключительной ответственности Гродненского государственного университета имени Янки Купалы, и никаким образом не может отражать официальную позицию Европейского Союза.

Издание осуществлено в рамках проекта «Менеджмент трансграничных особо охраняемых территорий Алитусского уезда и Гродненской области и их интеграция в Пан-европейскую экологическую сеть» (LLB 2-175), реализуемого по Программе трансграничного сотрудничества Латвия-Литва-Беларусь в рамках Европейской инициативы добрососедства и партнерства. ЕС финансирование — 256.350,60 евро (3458 млн. бел. руб.).

Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programa 2007–2013 m. periodu pakeičia Baltijos jūros regiono INTERREG IIIB kaimynystės programos Pietų prioriteto IIIA programą.

Programos bendras strateginis tikslas yra stiprinti Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos pasienio regiono teritorinę sanglaudą, užtikrinti aukšto lygio aplinkos apsaugą, kelti ekonominę ir socialinę gerovę bei skatinti tarpkultūrinį dialogą ir kultūrinę įvairovę.

Programoje dalyvauja Latvijos Latgalos regionas, Lietuvos Panevėžio, Utenos, Vilniaus, Alytaus ir Kauno apskritys ir Baltarusijos Vitebsko, Mogiliovo, Minsko ir Gardino sritys. Programos bendroji valdymo institucija yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.

Programos interneto svetainė: www.enpi-cbc.eu.

Europos Sąjunga sudaro 28 valstybės narės, nusprendusios laipsniškai sujungti žinias, išteklius ir ateitį. Per 50 metų plėtros valstybės narės sukūrė stabilumo, demokratijos ir tvirtos plėtros erdvę, be to, išsaugojo kultūrų įvairovę, toleranciją ir asmens laisves.

Europos Sąjunga siekia dalintis šiais pasiekimais ir jų verte su šalimis ir gyventojais už jos ribų.

Už pateiktą informaciją yra visiškai atsakingas Gardino Jankos Kupalos valstybinis universitetas ir ši informacija jokiū būdu negali būti naudojama Europos Sąjungos nuomonei reikšti.

Leidiny parengtas vykdant 2007–2013 m. Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos bendradarbiavimo per sieną programos finansuojamą projektą „Alytaus-Gardino regiono pasienio saugomų teritorijų tvarkymas ir jų integravimo į visos Europos ekologinį tinklą skatinimas“ (LLB–2–175). ES finansavimas – 256.350,60 eurai (885.127,35 litai).

Этот проект финансируется Европейским Союзом
Šį projektą remia Europos Sąjunga
This project is funded by the European Union

ОТ МАРЫХИ ДО КОТРЫ

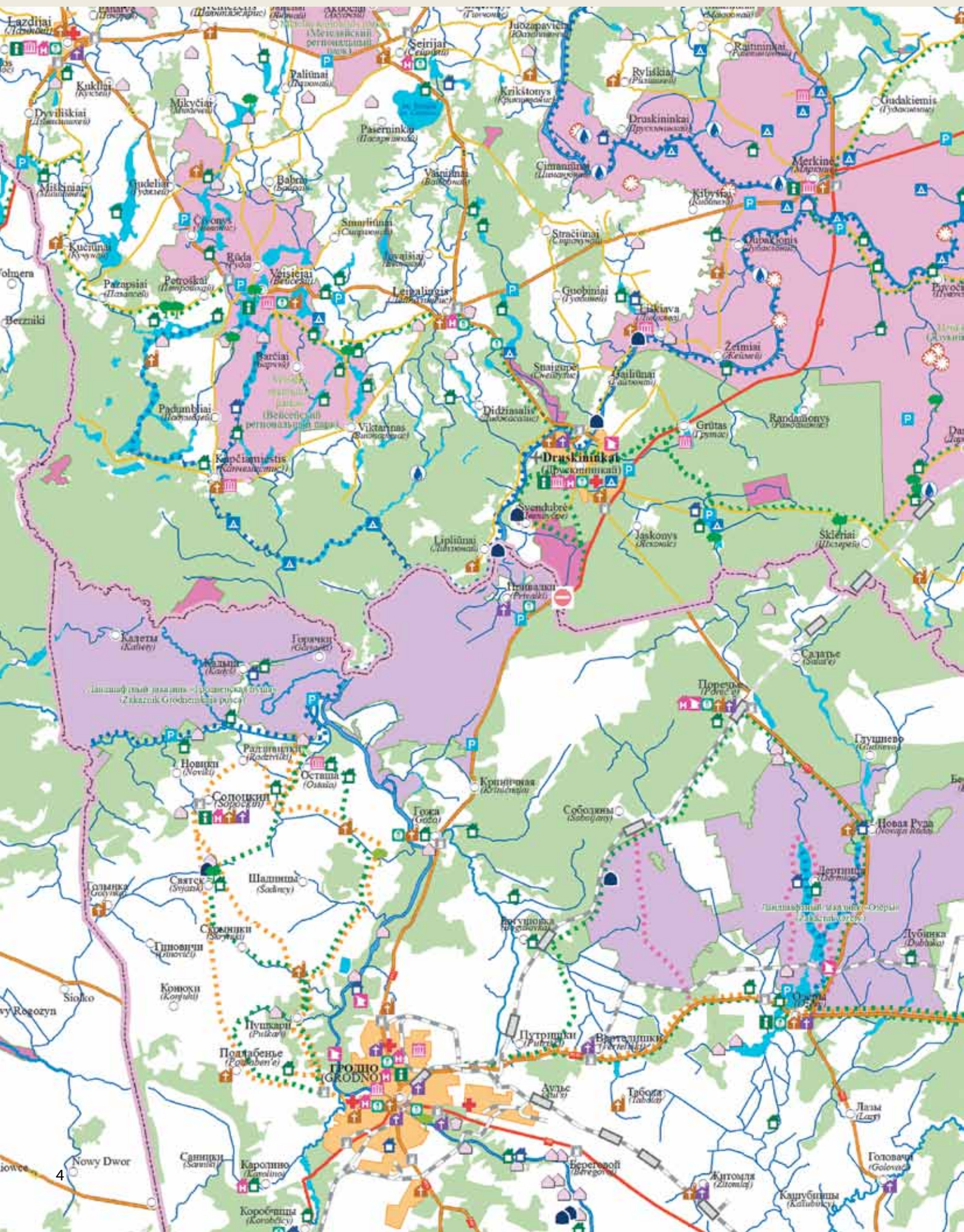
**ОХРАНЯЕМЫЕ ПРИРОДНЫЕ
ТЕРРИТОРИИ БЕЛОРУССКО-
ЛИТОВСКОГО ПОГРАНИЧЬЯ**

NUO MAROS IKI KATROS

**BALTARUSIJOS IR LIETUVOS
PASIENIO SAUGOMOS
TERITORIJOS**

Белорусско-литовское понеманье Baltarusijos ir Lietuvos panemuniais

УСЛОВНЫЕ ОБОЗНАЧЕНИЯ SUTARTINIAI ŽENKLAI

Границы / Ribos

- государственные / valsybės siena
- охраняемые природные территории / saugomų teritorijų ribos

Дороги / Keliai

- железные / geležinkeliai
- автомобильные / automobilių
- магистральные / magistraliniai
- республиканские / krašto
- местные / rajoniniai ir vietiniai

Гидрография / Hidrogranis tinklas

- реки, каналы / upės, kanalai
- озера, водохранилища / ežerai, tvenkiniai

Населенные пункты / Gyvenamosios vietovės

- города / miestai
- поселки и деревни / miesteliai ir kaimai

Охраняемые природные территории / Saugomos teritorijos

- а - Беларуси / Baltarusija
- б - Литвы / Lietuva

Памятники природы / Gamtos paveldo objektai

- ботанические / botaniniai
- геологические / geologiniai
- геоморфологические / geomorfologiniai
- гидрологические / hidrologiniai

Памятники культуры / Kultūros paveldo objektai

- археологии / archeologiniai
- архитектуры / architektūriniai
- истории / istoriniai
- этнографические деревни / etnografiniai kaimai

Культовые сооружения / Maldos namai

- костелы / bažnyčios
- церкви / cerkvės

Туристические маршруты / Turistiniai maršrutai

- автобусные / autoturizmo
- велосипедные / dviračių
- пешеходные / pėsčiųjų
- водные / vandens

Другое / Kita

- визит-центры / lankytojų centrai
- аэропорты, аэродромы / oro uostai
- гостиницы / viešbučiai
- санатории / sanatorijos
- турбазы, дома отдыха, дома охотника и рыбака / turistinės bazės, poilsio namai
- агроусадьбы / kaimo turizmo sodybos
- больницы / ligoninės
- рестораны, кафе / kavinės, restoranai
- музеи, экспозиции / muziejai, ekspozicijos
- пункты пограничного контроля / pasienio kontrolės postas
- автозаправочные станции / degalinės
- палаточные стоянки / stovyklavietės
- места отдыха на автодорогах / atokvėpio aikštelės prie automobilių kelių
- места отдыха на пешеходных турмаршрутах / atokvėpio aikštelės prie pėsčiųjų turizmo trasų

В книге «ОТ МАРЫХИ ДО КОТРЫ. Охраняемые природные территории белорусско-литовского пограничья» представлены особо охраняемые природные территории белорусско-литовского понеманья: регионального парка «Вейсейя», национального парка «Дзукія», государственного природного заповедника «Чяпкяляй», республиканских ландшафтных заказников «Гродненская Пуца», «Котра», «Озеры». Описана история создания каждой особо охраняемой природной территории, богатства природы, интересные виды растений и животных, охраняемые биотопы и объекты историко-культурного наследия.

Прилагаемая карта региона содержит информацию о памятниках природы и культуры, схемы туристических маршрутов и другую полезную информацию для познания природного и культурного наследия белорусско-литовского пограничья.

Издание будет интересно и полезно туристам и сотрудникам туристических фирм, а также работникам природоохранных государственных и общественных организаций, жителям пограничья.

Brošiūroje „NUO MAROS IKI KATROS. Baltarusijos ir Lietuvos pasienio saugomos teritorijos“ pristatytos Baltarusijos ir Lietuvos panemunių saugomos teritorijos: Veisiejų regioninis parkas, Dzūkijos nacionalinis parkas, Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas, Gardino girios, Katros ir Ežerų respublikiniai kraštovaizdžio draustiniai. Aprašyta kiekvienos saugomos teritorijos steigimo istorija, gamtiniai ypatumai, retos augalų ir gyvūnų rūšys, saugomos buveinės bei kultūros paveldo objektai.

Brošiūra papildyta regiono žemėlapiu, kuriame pateikiama informacija apie gamtos ir kultūros paminklus, turistinių maršrutų schemas ir kita naudinga informacija Baltarusijos ir Lietuvos pasienio regiono pažinimui ir lankymui.

Leidiny bus įdomus ir naudingas lankytojams ir kelionių organizatoriams, taip pat valstybinių ir visuomeninių aplinkos apsaugos organizacijų darbuotojams, pasienio gyventojams.

Оглавление

Turinys

Белорусско-литовское понеманье.....	8
Baltarusijos ir Lietuvos panemuniaiai	

Региональный парк «Вейсейяй»	15
Veisiejų regioninis parkas.....	

Национальный парк «Дзукия»	22
Dzūkijos nacionalinis parkas	

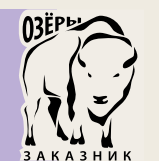
Государственный природный заповедник «Чяпкяляй».....	32
Čerpelių valstybinis gamtinis rezervatas.....	

Республиканский ландшафтный заказник.....	
«Гродненская пуца».....	39
Gardino girios respublikinis kraštovaizdžio draustinis	

Республиканский ландшафтный заказник «Котра».....	48
Katros respublikinis kraštovaizdžio draustinis.....	

Республиканский ландшафтный заказник «Озеры»	56
Ežerų respublikinis kraštovaizdžio draustinis	

Белорусско-литовское понеманье

Baltarusijos ir Lietuvos panemuniaĩ

Природное и историко-культурное своеобразие Белорусско-Литовского пограничья определяется хорошей сохранностью естественных экосистем, сочетающейся с устоявшимся вековым укладом жизни и традициями местного населения. Живописные ландшафты, леса, озера, болота, реки, поля, луга переплетены сетью сельских дорог и тропинок. Они соединяют разбросанные по территории небольшие города, многочисленные сельские поселения, сохранившиеся усадьбы и бывшие поместья, древние городища и погосты, костёлы, уникальные природные объекты.

Современные природные комплексы пограничного региона, общие для Беларуси и Литвы, обладающие высоким биологическим и ландшафтным разнообразием, являются наследием эпохи последнего (поозерского, валдайского) ледникового периода и результатом последующей эволюции природной среды региона.

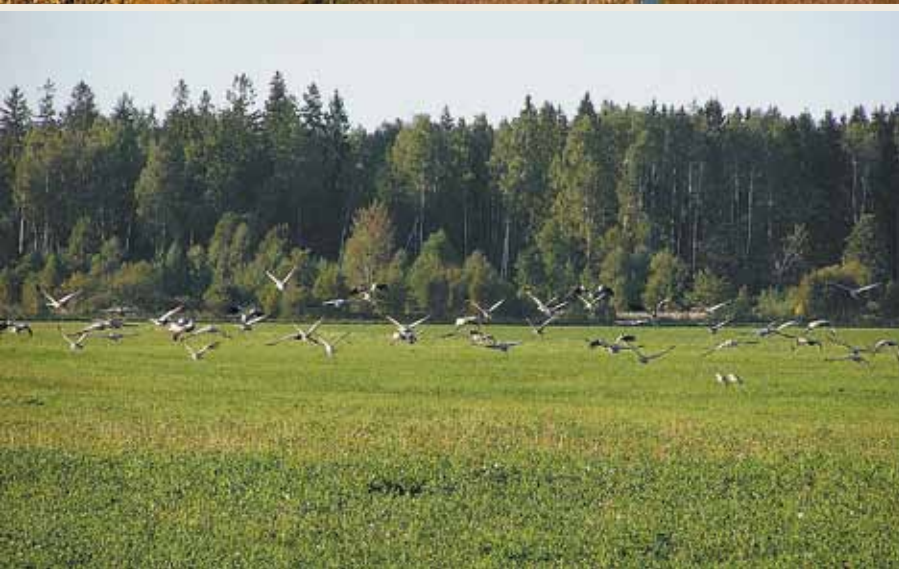
Природу невозможно разделить государственными границами, однако эти границы могут нарушить целостность природных ландшафтов, их функциональные связи, пути миграции животных. Выход для природы — создание человеком трансграничных охраняемых природных территорий (ОПТ) и включение их в международную экологическую сеть.

В основу создания трансграничных ОПТ закладывается принцип сохранения высокой природоохранной

Балтарусijos ir Lietuvos pasienio gamtinis, istorinis ir kultūrinis savitumas pasireiškia natūralių ekosistemų ir nusistovėjusio vietos gyventojų įprasto gyvenimo būdo bei tradicijų išlaikymu. Vaizdingą kraštovaizdį kuria miškai, ežerai, pelkės, upės, laukai, pievos persipynusios su kaimo kelių ir takų tinklu. Jie sujungia išsibarsčiusius po visą regioną mažus miestelius, kaimo gyvenvietes, išlikusius dvarus ir buvusias sodybas, senovines gyvenvietes ir kapines, bažnyčias, unikalius gamtos objektus.

Šiuolaikiniai bendri Baltarusijos ir Lietuvos pasienio regiono gamtiniai kompleksai su didele biologine ir kraštovaizdžio įvairove yra paskutinio ledynmečio laikotarpio palikimas ir vėlesnės regiono gamtinės aplinkos evoliucijos rezultatas.

Gamtos negalima atskirti valstybinėmis sienomis, tačiau šios sienos gali pažeisti natūralių kraštovaizdžių kompleksų vientisumą, jų funkcinis ryšius, gyvūnų migracijos kelius. Vienintelė išeitis gamtai – žmogaus įsteigtos tarpvalstybinės saugomos teritorijos ir jų įtraukimas į

ценности и целостности расположенных в их границах природных комплексов. Не менее важным является и следующее условие: приграничные охраняемые территории должны объединять не только природу, но и народы.

В настоящее время по обе стороны белорусско-литовской государственной границы размещается несколько крупных по площади охраняемых природных территорий, которые уже имеют или могут приобрести статус трансграничных. В частности, с белорусской стороны — это ландшафтные заказники «Гродненская пуца» (20,9 тыс. га), «Котра» (10,5 тыс. га) и «Озеры» (23,9 тыс. га), с литовской — заповедник «Чяпкяляй» (11,2 тыс. га), национальный парк «Дзукия» (58,5 тыс. га), региональный парк «Вейсейя» (12,2 тыс. га).

Все они, а также другие небольшие ОПТ, созданные для сохранения отдельных компонентов природной среды, являются каркасом, который обеспечивает функциональную и территориальную целостность природных ландшафтов двух стран, а также их связь с общеевропейской экологической сетью.

Климат пограничья умеренно теплый. Распределение тепла и влаги равномерное, лето теплое, влажное и продолжительное, зима сравнительно короткая с частыми оттепелями и умеренным снежным покровом.

tarptautinį ekologinį tinklą. Steigiant tarpvalstybinės saugomas teritorijas siekiama išsaugoti gamtos vertybes ir nepažeisti gamtinių kompleksų vientisumo. Ne mažiau svarbu suprasti, kad saugomos pasienio teritorijos privalo vienyti ne tik gamtą, bet ir tautas.

Šiuo metu Baltarusijos ir Lietuvos valstybių pasienyje yra kelios didelį plotą užimančios saugomos teritorijos, kurios jau turi ar gali įgyti tarpvalstybinių saugomų teritorijų statusą. Visų pirma, Baltarusijos pusėje – tai Gardino miško (20,9 tūkst. ha), Katros (10,5 tūkst. ha) ir Ežerų (23,9 tūkst. ha) kraštovaizdžio draustiniai, Lietuvos pusėje – Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas (11,2 tūkst. ha), Dzūkijos nacionalinis parkas (58,5 tūkst. ha) bei Veisiejų regioninis parkas (12,2 tūkst. ha). Šios saugomos teritorijos, kaip ir kitos šalia esančios mažesnės saugomos teritorijos, buvo įsteigtos siekiant išsaugoti atskirus gamtinės aplinkos komponentus ir sudaro gamtinį karkasą, kuris užtikrina funkcinį ir teritorinį gamtinių kraštovaizdžio vientisumą abiejų šalių

Сова ушастая
Mazasis aruokas

Пестрянка
Vingiorykštinis marguolis

Озеро Белое
Bieloje ežeras

Болотный мох — сфагнум
Kiminiai

Шашечница
Saškytė

Крестовник водный
Vandeninė žilė

Для рекреации и туризма климатические условия в целом удовлетворительные.

Отличительной географической особенностью территории является ее размещение в пределах обширной водно-ледниковой низины. На крайнем северо-западе Республики Беларусь, у ее границ с Литовской Республикой, эта низина простирается в широтном направлении вдоль долины Немана и его притоков почти на 80 км. На востоке она переходит в Лидскую моренную равнину, на юге граничит с Гродненской возвышенностью и Скидельской озерно-ледниковой низиной. Ширина водно-ледниковой низины колеблется от 10 до 30 км, ее южные рубежи совпадают с границей распространения Поозерского ледника, образуя самостоятельный район в системе геоморфологического районирования Беларуси — Озерскую водно-ледниковую низину.

Водно-ледниковая низина в пределах Литвы занимает большую площадь и простирается с северо-востока на юго-запад, от Игналины через Вильнюс до Друскининкяя и Капчяместиса, почти на 250 км вдоль среднего течения рек Неман и Виляя, а также их притоков. Озерская низина входит в систему Песчаной равнины юго-восточной Литвы, которая отличается значительной шириной и сложным строением рельефа. Под влиянием талых ледниковых вод образовались

sankirtoje, taip pat jų ryšius su Europos ekologiniu tinklu.

Klimatas čia yra vidutiniškai šiltas. Šilumos ir drėgmės pasiskirstymas yra tolygus, vasaros šiltos, drėgnos ir ilgos. Žiemos yra gana trumpos su dažnais atlydžiais ir vidutiniu sniego sluoksniu. Apskritai klimato sąlygos yra tinkamos poilsio ir turizmo reikmėms.

Išskirtinis geografinis teritorijos ypatumas yra jos išsidėstymas plačioje žemumoje, suformuotoje tirpstančio ledyno, palikusio šias apylinkes prieš 12–14 tūkst. metų, srautų. Prieledyninė fluvioglacialinė žemuma, gavusi Ežeryno pavadinimą, Baltarusijos Respublikos teritorijoje tęsiasi apie 70 km iš vakarų į rytus ir apie 10–30 km iš pietų į šiaurę. Rytuose žemumą riboja moreninė lyguma, pietuose – moreninė aukštuma ir limnoglacialinės kilmės žemuma. Lietuvos Respublikos teritorijoje ji pereina į platesnę, smėlėtąją lygumą, ištįsusią beveik 250 km Lietuvos, pietrytinėje dalyje nuo Druskininkų iki Ignalinos apylinkių. Smėlėtosios lygumos reljefas sudėtingas ir įvairus. Pažemėjimai

значительные массивы приледниково-озерных, зандровых и флювиогляциальных форм рельефа. Равнина охватывает ряд выраженных понижений в форме рытвин, которые накапливали, а затем отводили не только ледниковые, но и подледниковые подземные воды к окраине области оледенения. В настоящее время в наиболее глубоко врезанных рытвинах встречаются вытянутые котловины озер, отдельные из которых имеют термокарстовое происхождение. К южной части равнины примыкает слабо приподнятая в рельефе Эйшишкская возвышенность, к северо-западной — Дзукская и к западной — Судувская возвышенности.

Самые пониженные участки Песчаной равнины, примыкающие к территории Беларуси, образуют Дайнавскую равнину. Она характеризуется высокой степенью заболоченности, а также лесистости (более 60%), хуторской системой расселения и пространственной мозаичностью сельскохозяйственных земель. Природные особенности и этнокультурное своеобразие региона явились основой пространственного формирования отдельной исторической области Литвы.

В целом поверхность трансграничного белорусско-литовского региона отличается значительной выравненностью, абсолютные высоты редко превышают 130 м. По долинам рек, заболоченным понижениям и на урезах озер высоты снижаются до 80-90 м.

su pelkėmis ir ežerais mainosi su smėlio kopomis, kalnagūbriais, netvarkingai „išmėtytomis“ iki 3–7 metrų aukščio smėlio kalvomis.

Išskirtinė panemunės kraštovaizdžio puošmena Baltarusijos teritorijoje yra keimai – aukštos (vidutinis jų aukštis nuo 5 iki 15 metrų), apskritos formos kalvos, stačiais šlaitais, apaugusiais pušų mišku bei primenančios užsidėtą kepurę.

Labiausiai pelkėti ir miškais apaugę smėlėtosios lygumos, besiribojančios su Baltarusijos teritorija, ruožai Pietų Lietuvoje sudaro Dainavos lygumą, kurioje plyti Dzūkijos žemyninių kopų masyvas, besitęsiantis nuo Varėnos apylinkių link Druskininkų. Dzūkijos kopos užima apie 905 kv. km plotą ir nusidriekia maždaug 61 km ilgio ruožu iš šiaurės rytų į pietvakarius smėlingoje Dainavos lygumoje.

Pasibaigus ledynmečiui pstant kopas vyravo vakarų vėjai, tad jos ir slinko į rytus. Čia yra įvairių formų kopų. Daugiausiai yra išlenktų kopų. Jos yra išlinkusios į rytų pusę, o atsilikę smėlio kyšuliai – sparnai – nukreipti atgal.

Венерин башмачок
Placialis klumpeitė

Кочедыжник женский
Paprastasis blužniapapartis

Бабочка репейница
Ušninkas

Росянка круглолистная
Aprskritalapė saulašarė

Камнеломка болотная
Pelkinė uolaskėlė

Медведка
Kurklys

Характерной особенностью региона является широкое распространение эоловых песчаных отложений, дюн, гряд и котловин выдувания. Значительные по площади участки эолового рельефа распространены вдоль речных систем, вокруг озер, древних ложбин стока. Одной из разновидностей эолового рельефа являются кучевые пески, представленные в форме беспорядочно «разбросанных» невысоких холмов высотой 3-7 м. Преобладающую роль в пространственной структуре природных комплексов водно-ледниковой низины играют болотные и заболоченные территории, которые занимают довольно крупные слабодренлируемые депрессии, а также тальвеги, ложбины, выходящие к долинам рек и располагающиеся на месте зарастающих озер.

К числу редких форм рельефа, имеющих большое ландшафтообразующее и визуальное-эстетическое значение, относятся камы. Они имеют относительную высоту 5-15 и более метров, крутые склоны, нередко чередуются с термокарстовыми западинами, реже — с небольшими озерами, придавая природным комплексам высокую контрастность и эстетическую привлекательность.

Таким образом региональные особенности пограничной территории предопределяются ее исходным рельефным строением в виде пространственно выраженной

Yra ir paprastesnių – pailgų formų (ištįsusių vėjo kryptimi) kopų. Yra taip pat sudėtingų formų išsišakojusių kopagūbrių, kurie susidarė susijungus kelioms kopoms. Ilgiausių išlinkusių kopagūbrių ilgis siekia virš 2 km, plotis – iki 300 metrų. Didžiausias santykinis aukštis nuo kopos papėdės iki viršūnės kartais siekia 20 m. Dainavos lygumai būdinga tai, kad čia išliko senoviniai kaimai su retais dirbamos žemės sklypais. Gamtos ypatumai įtakojo šio Lietuvos etnografinio regiono raidą.

Prie retų reljefo formų, turinčių didelę kraštovaizdžio ir estetinę vertę, Baltarusijoje priskiriami keimai. Jų santykinis aukštis siekia 5–15 metrų ir daugiau, jiems būdingi statūs šlaitai, dažnai su termokarstiniais pažemėjimais, rečiau – su nedideliais ežerais, kurie gamtiniams kompleksams suteikia didelį kontrastingumą ir estetinį patrauklumą.

Taigi, pasienio teritorijos regioniniai ypatumai pasižymi reljefo struktūra su slėniais, lygumomis, suformuotomis paskutiniojo ledyno tirpsmo vandenų.

прадолины стока ледниковых вод, являющимся причиной полосности и равнинности ландшафтов. Преобладающая в ландшафтах лесная растительность в виде сосновых лесов, широкое распространение болотных и заболоченных экосистем свидетельствуют о выраженном аazonальном характере природной среды региона, значительно отличающегося от зонального или близкого к нему характера окружающих территорий. Свидетельством аazonальности региона является незначительное сельскохозяйственное освоение территории, наличие девственной растительности, довольно слабое мелиоративное воздействие на экосистемы, редкая и территориально рассредоточенная система расселения. Все это подтверждает необходимость сохранения в близком к естественному состоянию расположенных здесь природных комплексов для использования потенциала экологических услуг и историко-культурного наследия.

Белорусско-литовское понеманье — это не только великолепные и неповторимые ландшафты, вызывающие эстетическое наслаждение. Это еще и историческое и культурное наследие двух стран и, главное, это люди, которые здесь живут.

Местное население всегда было связано с лесом и традиционными промыслами: сбором грибов и ягод, пчеловодством, рыболовством, гончарным делом, деревообработкой.

В этом краю живут добрые и отзывчивые люди, бережно передающие из поколения в поколение уклад сельской жизни, мастерство изготовления уникальной керамики, плетения корзин, бортничества, кулинарные традиции, песни, сказки и легенды своих предков.

Гостеприимство местных жителей, возможность прикоснуться к народным традициям и ценностям, участвовать в фольклорных праздниках и фестивалях в замечательном природном окружении привлекают многих любителей самобытности.

Kraštovaizdyje vyrauja miško augmenija, įskaitant pušynus, plačiai paplitusios pelkės ir pelkių ekosistemos – visa tai paliudija apie azoninį regiono gamtinės aplinkos pobūdį, kuris gerokai skiriasi nuo zoninio ir aplinkinių vietovių pobūdžio. Azoninį regiono pobūdį patvirtina nedidelis teritorijos naudojimas žemės ūkiui, laukinės augalijos vyravimas, pakankamai silpnas melioracijos poveikis ekosistemai, reta ir išsklaidyta gyvenviečių sistema. Visa tai patvirtina būtinumą išsaugoti ir išlaikyti natūralios būklės esančias šiame regione gamtines ekosistemas, siekiant išnaudoti aplinkos apsaugos paslaugų potencialą ir istorinį-kultūrinį regiono paveldą.

Baltarusijos ir Lietuvos pasienio panemunių regionas – tai ne tik spalvingas ir unikalus kraštovaizdis, suteikiantis estetinį pasitenkinimą. Tai taip pat istorinis ir kultūrinis dviejų šalių paveldas ir, svarbiausia – čia gyvenantys žmonės.

Vietiniai gyventojai visuomet buvo susiję su mišku ir tradicine veikla: grybavimu ir uogavimu, bitininkyste, žvejyba, keramikos ir dirbinių iš medžio gamyba.

Šiame krašte gyvena mieli ir svetingi žmonės, rūpestingai perduodantys iš kartos į kartą kaimišką gyvenimo būdą, unikalios keramikos gamybos, krepšių iš vytelių pynimo, bitininkystės meistriškumą, kulinarines tradicijas, protėvių dainas, pasakas ir legendas.

Vietinių gyventojų svetingumas, galimybė prisiliesti prie liaudies tradicijų ir vertybių, sudalyvauti folkloro šventėse ir festivaliuose nuostabioje gamtos aplinkoje pritraukia daug šio krašto gerbėjų.

Живучка ползучая
Šliaužiančioji vaisgina

Майник двулиственный
Dvilapė medutė

Растение-паразит Петров крест
Lazdyninė žvynšaknė

Региональный парк «Вейсейя»

Veisiejų regioninis parkas

«Необычайной красоты Вейсейяский край, испещренный озерами и холмами, открывает взору дальние горизонты, где небольшие деревеньки и одиночные хутора уютно вписываются в ландшафт, украшая его умеренными объемами и зелеными насаждениями, приметамы сельской жизни.»

Доктор наук Айте Андрюшите

„Nepaprastai gražus Veisiejų kraštas, nusėtas ežerais ir kalvelėmis, atveria žvilgsniui tolimus horizontus, kuriuose nedideli kaimai ir pavienės sodybos jaukiai įsiterpia į kraštovaizdį, pagražindamos jį nuosaikiais tūriais ir želdiniais, sodietiško gyvenimo ženklais.“

Dr. Aistė Andriušytė

Дневная бабочка
Drugelis

Кувшинка чистобелая
Mažaziedė vandens lelija

Городок Вейсейя с высоты птичьего полета
Veisiejų miestelio panorama iš paukščio skrydžio

Тофилдия чашечковая
Taurinė pudmė

Венечник ветвистый
Šakotasis šiaudenis

Обыкновенная квакша
Paprastoji medvarlė

Европейская болотная черепаха
Balinis vėžlys

Чина гладкая, или высокая
Gelsvasis pelėžirnis

Пыльцеголовник красный
Raudonasis garbenis

Вейсейский региональный парк (12,3 тыс. га) был основан в 1992 г. с целью сохранения озерного края Шлавантай–Вейсейя–Капчяместис и его живописного лесистого ландшафта: пересекающихся систем озерных долин, междуозерья Люнялиса и Шлавантелиса с ценным разнообразием растительного покрова, ценностей культурного наследия, из которых выделяются Вейсейский урбанистический комплекс, Вайнежерские оборонительные укрепления, Шлавантское городище и др. Региональный парк находится в самой богатой озерами части Южной Литвы. Всего здесь 37 озер! Самыми крупными и глубокими из них являются Анча, Шлавантас (глубина 29 м), Снайгинас, Вярниис (глубина 34 м), Вилькинис. Территория испещрена речушками Шлавантеле, Моркавас, Пакрокшле, Вилькиничя, Балтойи Анча.

В Вейсейском региональном парке большое разнообразие видов растений и животных, а также местообитаний: найдено более 2140 видов, 20 типов местообитаний европейского значения; 153 особо ценных вида: из них 103 вида занесены в Красную книгу Литвы, а 50 считаются видами европейского значения. В приозерье преобладают сосновые боры, между холмами простираются живописные болота, на склонах холмов сохранилось немало сухих лугов, на которых можно увидеть насекомых, характерных

Veisiejų regioninis parkas (12259 ha) įsteigtas 1992 m. išsaugoti Šlavantų-Veisiejų-Kapčiamiesčio ežeryną ir vaizdingą bei miškingą jo kraštovaizdį: susikertančių ežerų dubaklonių sistemą, augalų įvairovę vertingą Liūnelio ir Šlavantėlio ežerų tarpuežerį, kultūros paveldo vertybes, tarp jų Veisiejų urbanistinį kompleksą, Vainežerio gynybinius įtvirtinimus, Šlavantų piliakalnį su senovės gyvenvietę ir kt. Regioninis parkas yra ežeringiausioje Pietų Lietuvos aukštumos dalyje. Jame net 37 ežerai. Didžiausi ir giliausi jų: Ančia, Šlavantas, Snaigynas, Vernijis, Vilkinys. Teritoriją vagoja Šlavantėlės, Morkavo, Pakrokšlės, Vilkinyčios, Baltosios Ančios upeliai.

Veisiejų regioniniame parke gausi augalų bei gyvūnų rūšių ir buveinių įvairovė – aptinkama daugiau nei 2140 rūšių, 20 Europos Bendrijos svarbos buveinių tipų; 153 ypač vertingos rūšys, iš kurių 103 įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą, o 50 laikomos Europos Bendrijos svarbos rūšimis.

Sausose paežerėse vyrauja pušynai, tarpukalvėse tyvuliuoja nedidelės pelkutės. Kalvų šlaituose yra išlikę nemaži sauspievių plotai,

для более южных территорий. Здесь можно встретить стремительными темпами исчезающую медведицу кровавую, андрену носатую, очень редкого шмеля Семенова.

Больше нигде в Литве нет такого биоразнообразия редких видов и сообществ, как в Люняльском заповеднике. Здесь охраняются единственные в Литве популяции кокушника ароматнейшего и тофилдии чашечковой, а также впечатляющие заросли венериного башмачка настоящего и пыльцеголовника красного.

Гордость регионального парка — красующиеся на его эмблеме обыкновенная квакша, или древесная лягушка, и болотная черепаха. На территории парка можно встретить 147 видов птиц, 130 из которых гнездятся постоянно, других можно наблюдать во время перелетов.

Испокон веков в этих краях крупноземельных хозяйств не было, но местные жители — дзуки — всегда умели заработать на хлеб своими руками. Во все времена они пищу и заработок добывали в лесу: собирали ягоды, грибы, лекарственные растения, ловили в озерах рыбу и охотились на зверей. Диалект края богат местными говорами и дзукийскими одногласными песнями, сохранившими немало архаических особенностей. В Вейсейском крае родился, рос и

svarbūs pietiniams kraštams būdingiems vabzdžiams. Čia sutinkamos sparčiai nyktančios raudonsparnės meškutės, ilganosės smėliabitės, ypač reta Semionovo kamanė. Niekur kitur Lietuvoje nėra tokios retųjų rūšių ir bendrijų įvairovės, kaip mažame Liūnelio rezervate. Čia saugomos vienintelės Lietuvoje kvapiojo plaurečio ir taurinės pudmės populiacijos, taip pat įspūdingi plačialapės klumpaitės ir raudonojo garbenio sąžalynai.

Regioninio parko pasididžiavimas, patekęs ir į parko emblemą – europinė medvarlė, gyvybinga balinių vėžlių populiacija. Parko teritorijoje aptinkamos 147 paukščių rūšys, iš kurių 130 čia peri nuolat, o kitos pastebimos praskrendančios.

Niekuomet šituose kraštuose didžiažemių ūkininkų negyventa, bet visada dzūkai mokėjo duoną užsidirbti savo rankomis, šventomis nuo žegnonės, nuo naminės duonos raikymo, nuo audimų raštų vingiavimo, nuo šventos žemės arimo ir lytėjimo. Visais laikais maisto, ir net uždarbio, prasi manydavo miške, rinkdami uogas, grybus, vaistinius augalus, ežeruose gaudydami

В Вейсейі сохранился уникальный обряд со свечами во время праздника Преображения Господня. Veisiejuose išliko unikalių žvakių aukojimo apeigos per Atsimainymo atlaidus.

Традиции жатвы еще не забыты. Senosios javapjūtės tradicijos dar neužmirštos.

Двор костела Святого Георгия. Šv. Jurgio bažnyčios Veisiejuose šventorius.

Центр посетителей регионального парка. Regioninio parko lankytojų centras.

Проточные озера манят любителей водного туризма
Protakomis sujungti ežerai vilioja vandens turistus

Вейсейяй со всех сторон окружен озерами
Veisiejai iš visų pusių apsupti ežerais

Парк Вейсейяйского имени
Veisiejų dvaro parkas

учился один из самых выдающихся литовских поэтов Сигитас Гяда. Некоторые топонимы, гидронимы, фамилии (Вейсейяй, Лейпалингис, Стабингис, Азагис, Тейрус, Сейра и др.) указывают на то, что раньше на этих землях жило славное племя ятвягов. Только в Вейсейяйском приходе костела Святого Георгия празднуется храмовый праздник Преображения Господня, который как событие традиционной культуры на протяжении нескольких веков сохранил и передал нынешнему поколению обряд несения свечей, приношения жертвы в храмовом приделе Преображения, испрошения обетов душевного и физического здоровья.

В Вейсейяйском региональном парке для отдыхающих предоставлены усадьбы сельского туризма, туристические стоянки, дома отдыха, гостиница. Для любителей водных путешествий самым настоящим наслаждением будет 30-километровое путешествие на байдарках и лодках по протокам, соединяющим Вейсейяйские озера, по реке Балтойи Анча. Озерами и реками из Вейсейя можно доплыть до Друскининкая. Для пеших путешественников рекомендуем маршруты по трем познавательным тропам, для велосипедистов и автотуристов проложено 6 маршрутных трасс. Этот край богат культурными и историческими достопримечательностями, которые

žuvj. Krašto tarmė turtinga šnektomis ir dzūkiškomis vienbalsėmis giesmėmis, išlaikiusiomis nemaža archajiškų ypatybių. Veisiejų krašte gimė, augo ir mokėsi vienas žymiausių Lietuvos poetų Sigitas Geda. Kai kurie vietovardžiai, vandenvardžiai, pavardės (Veisiejai, Leipalingis, Stabingis, Azagis, Teirus, Seira ir kt.) rodo, kad seniau šiose žemėse gyventa garbingos jotvingių genties. Tik šiame krašte Veisiejų Šv. Jurgio parapijoje švenčiami Kristaus Atsimainymo atlydai, kurie kaip tradicinės kultūros įvykis, per keletą amžių išsaugojo ir šių dienų kartai perdavė žvakių nešimo, aukojimo prie Atsimainymo altoriaus ir įžadų, prašant dvasinės ir fizinės sveikatos, apeigas.

Veisiejų regioniniame parke poilsiautojus kviečia kaimo turizmo sodybos, turistinės stovyklavietės, poilsio namai, viešbutis. Vandens kelionių mėgėjams tikras malonumas 30 km keliauti baidarėmis ir valtimis protakomis susijungiančiais Veisiejų ežerais. Ežerais ir upėmis iš Veisiejų galima nuplaukti ir į Druskininkus. Keliaujantiems pėsčiomis rekomenduojama pasivaikščioti 3 pažintiniais takais, dviratininkams ir

и приглашаем посетить. Свидетелем культурного наследия Старой Европы является флигель Вейсейского имения (первая половина XVII в.) — одно из старейших в крае зданий архитектуры классицизма с характерной для эпохи барокко конфигурацией зданий. Парк Вейсейского имения — один из старейших в Литве, разбитый в середине XVIII в. по инициативе великого гетмана литовского Михаила Масальского. В западной и восточной частях парка преобладают впечатляющие аллеи со столетними липами, кленами и грабами. В Вейсеяе жил и трудился создатель эсперанто Людвик Лазарь Заменгоф, которому в Вейсейском парке установлен памятник.

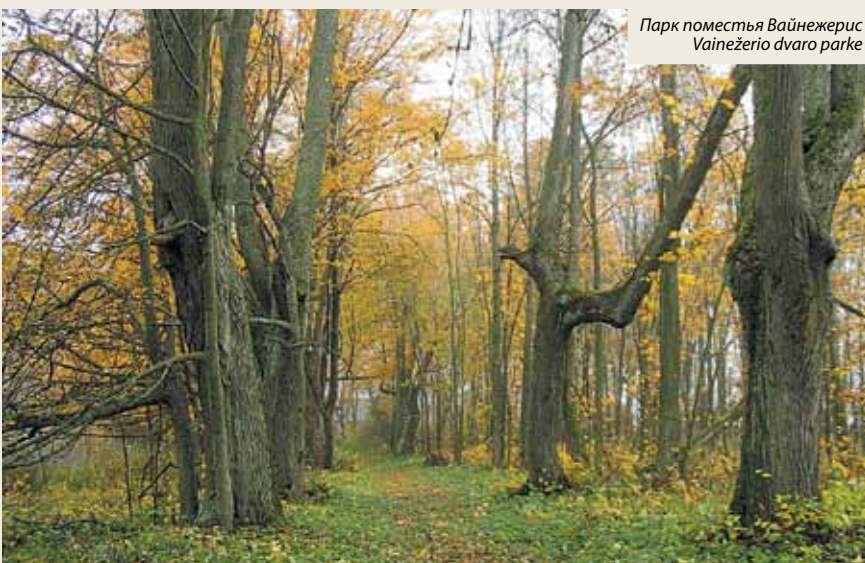
Своей архитектурой очаровывает Вейсейский костел Святого Георгия с криптами фундаторов — архитектурный памятник переходного периода между формами барокко и классицизма, из-за своих внушительных размеров именуемый дзукийским кафедральным собором. Строительство его было начато в 1762 г., завершено только в 1817 г. С 2008 г. в Вейсейском костеле действует уникальная экспозиция скульптур Святого Георгия.

На западном берегу озера Анча, в лесу Гудишкес, возвышается Мечюнское древнее поселение каменного века. Это поросший лесом холм высотой 180 м

autoturistams įrengtos 6 maršrutinės trasos. Šis kraštas turtingas kultūros ir istorijos paminklais, kuriuos ir siūlome aplankyti. Senosios Europos kultūros paveldą liudija Veisiejų dvaro fligelis (XVII a. I pusė), vienas seniausių klasicistinės architektūros, baroko epochai būdingos konfigūracijos pastatų ne tik Veisieuose bet ir apylinkėse. Veisiejų dvaro parkas – vienas seniausių Lietuvoje, įrengtas XVIII a. viduryje Lietuvos didžiojo etmono Mykolo Masalskio iniciatyva. Veisieuose gyveno ir dirbo esperanto kalbos kūrėjas Liudvikas Lazaris Zamenhofas, kuriam Veisiejų parke pastatytas paminklas.

Savo architektūra žavi Veisiejų Šv. Jurgio bažnyčia su fundatorių kriptomis – pereinamųjų iš baroko į klasicizmą formų architektūros paminklas, dėl įspūdingo dydžio vadinama Dzūkijos katedra. Pradėta statyti 1762 m., užbaigta tik 1817 m. Nuo 2008 metų Veisiejų bažnyčioje veikia unikali Šv. Jurgio skulptūrų ekspozicija.

Ančios ežero vakariniame krante, Gudiškės miške stūkso Mėčiūnų senovės gyvenvietė, menanti akmens amžių. Tai mišku apaugusi 180 m ilgio ir iki 160 m pločio kalva.

Парк поместья Вайнежерис
Vainežerio dvaro parke

Парк поместья Вайнежерис
Vainežerio dvaro parke

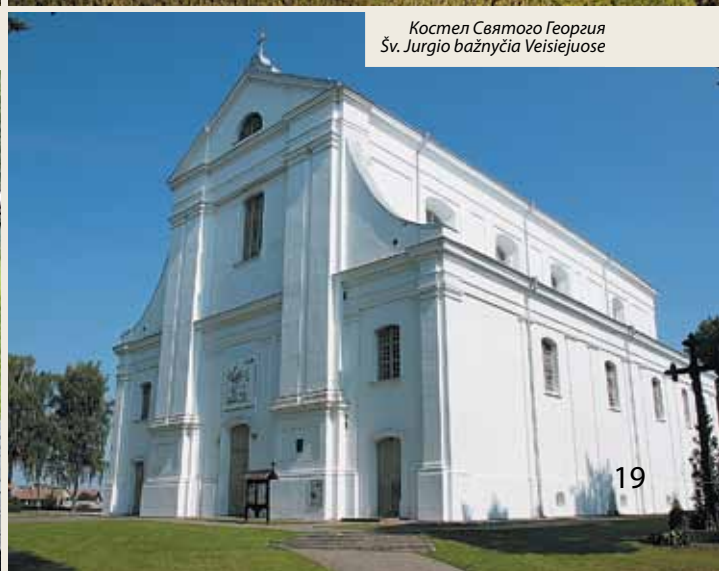
Вид на озеро Анча
Vaizdas į Ančios ežerą

Скульптура Эмили Плятер
Emilijos Pliaterytės skulptūra

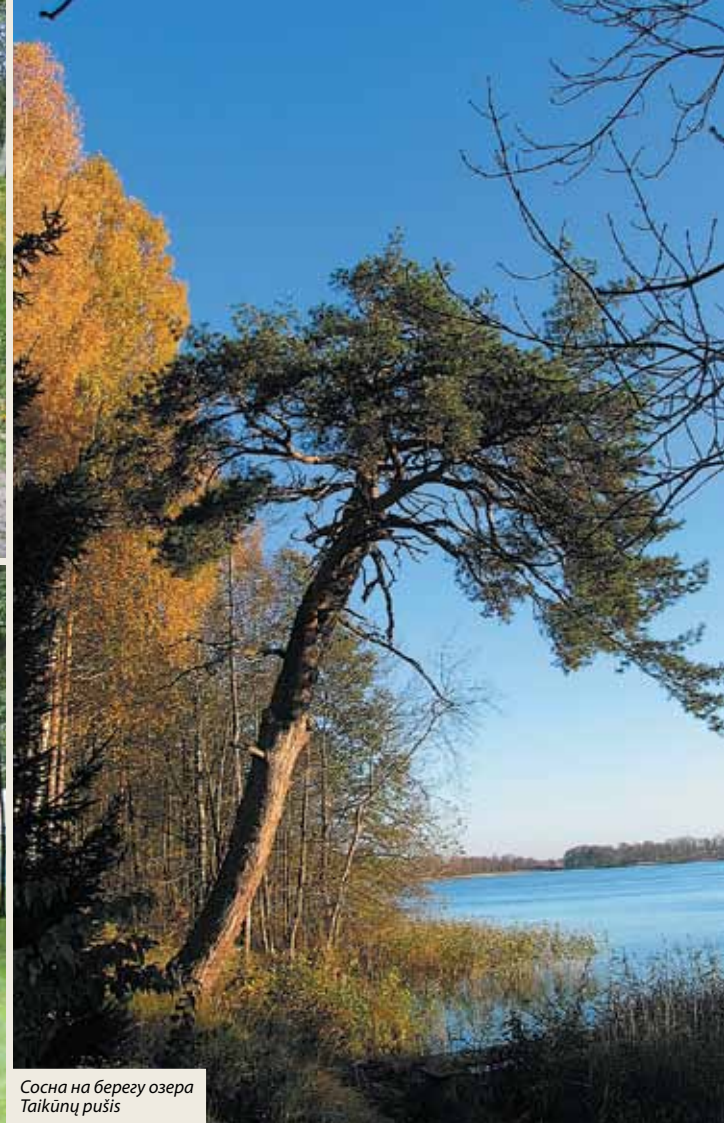
Парк Вайнежерис
Vainežerio parke

Костел Святого Георгия
Šv. Jurgio bažnyčia Veisieuose

Окопка — оборонительные сооружения XVII–XVIII вв.
Окорка – XVII–XVIII a. gynybiniai įtvirtinimai

Сосна на берегу озера
Taikūnų pušis

и шириной до 160 м. Мыс озера Анча, где расположено Мечюньское городище, народ называет еще и Пустельнико рагас. По преданию, в старину здесь жил одинокий отшельник.

Одним из самых привлекательных и чаще всего посещаемых объектов на территории Вейсейского регионального парка являются фрагменты бывшего Вайнежарского имения. В XVII–XVIII веках на восточном берегу озера Вайнежарис был построен первый замок Вайнежарского (Юстинаваса) имения.

На старом кладбище Капчяместиса похоронена участница восстания 1831 г. капитан, командир роты пехотного полка, графиня Эмилия Плятер, которая умерла 23 декабря 1831 г. в имении Юстинаваса.

На полуострове южного берега озера Анча возвышается старинное Вайнежарское оборонительное укрепление, называемое местными жителями «Окопкой». Предположительно, эти оборонительные укрепления были возведены дворянами в XVII–XVIII вв. и использовались в годы войн между Швецией и Россией (1701–1721 гг.).

Хранителем истории является и мостовая на отрезке дороги Капчяместис–Лейпалингис, называемая Брукакялис, длиной около 400 м. Легенда гласит, что по этой мощенной камнем дороге, соединявшей столицы Литвы и Польши, князь Жыгимонт Август

Legenda byloja, kad Ančios ežero iškyšulį, ant kurio įkurdintas Mėčiūnų piliakalnis, žmonės dar vadina Pūstėlnyko ragu. Pasakojama, kad čia senovėje gyvenęs vienišas atsiskyrėlis – pūstėlnykas.

Vienas patraukliausių ir dažniausiai lankomų objektų Veisiejų regioninio parko teritorijoje – Vainežerio buvusio dvaro fragmentai. XVII–XVIII amžiuje rytiniame Vainežerio ežero krante už 90 m nuo ežero pakrantės esančioje aukštumoje buvo iškilę pirmieji Vainežerio (Justinavo) dvaro rūmai. Vakarinėje ir rytinėje parko dalyse dominuoja įspūdingos alėjos su šimtametėmis liepomis, klevais ir skroblais. 1831 metų gruodžio 23 d., Justinavo dvare mirė kapitonas, pėstininkų pulko I-os kuopos vadė, grafitė, sukilimo dalyvė Emilija Pliaterytė, kuri palaidota Kapčiamiesčio senosiose kapinėse.

Ančios ežero pietinio kranto pusiasalyje yra iškilęs Vainežerio senovės gynybinis įtvirtinimas, vietinių gyventojų vadinamas „okopka“. Manoma, kad šis gynybinis įtvirtinimas buvo įrengtas dvarininkų XVII–XVIII a. ir buvo naudojamas karo su Švedija ir Rusija metais (1701–1721).

Информационный стенд
в парке Вайнежарис
Vainežerio parko
informacijos stendas

Информационные знаки
помогают не заблудиться
Informaciniai ženklai padeda
nepasiklysti

Булыжная мостовая на дороге Капчяместис-Лейпалингис
Kapčiamiesčio–Leipalingio kelio atkarpos grindinys

Обзорная башня
Apžvalgos bokštas

пешком из Варшавы в Вильнюс провожал в последний путь свою умершую любимую жену Барбару Радзивилл.

С 15-метровой смотровой башни, возвышающейся в д. Кайлиняй, расположенной у северо-западного берега озера Снайгинас, можно полюбоваться тремя озерными островами, а с противоположной стороны — панорамой Вейсеяя.

Более подробную информацию о туристических маршрутах посетители могут найти на множестве установленных информационных стендах и в дирекции Вейсейяйского регионального парка.

Дирекция Вейсейяйского регионального парка:

LT-67340, Литва, Лаздияйский р-н, г. Вейсейяй,

ул. Сантарвес, 9.

Тел./факс: +370 318 56782

Эл. почта: vrp@takas.lt

Сайт: www.veisiejuparkas.lt

Istoriją mena ir Kapčiamiesčio–Leipalingio kelio atkarpos grindinys, vadinamas Bruka-keliu, tęsiasi apie 400 m. Legenda byloja, kad šiuo akmenimis grįstu keliu, jungusiu Lietuvos ir Lenkijos sostines, kunigaikštis Žygimantas Augustas pėsčias lydėjo savo mylimą mirusią žmoną Barborą Radvilaitę iš Varšuvos į Vilnių.

Iš 15 m aukščio apžvalgos bokšto, įrengto Kailinių k., Snaigyno ežero šiaurės vakarinėje dalyje, galima grožėtis trimis ežero salomis, o iš kitos pusės – atsiveriančia Veisiejų panorama.

Platesnę informaciją apie turistinius maršrutus lankytojas suras gausiai įrengtuose informaciniuose stenduose ar Veisiejų regioninio parko direkcijoje.

Veisiejų regioninio parko direkcija:

Santarvės g. 9, Veisiejai, LT-67340 Lazdijų r.

Tel. / faks: (8 318) 56 782

El. paštas: vrp@takas.lt

Internete: www.veisiejuparkas.lt

Национальный парк «Дзукия»

Dzūkijos nacionalinis parkas

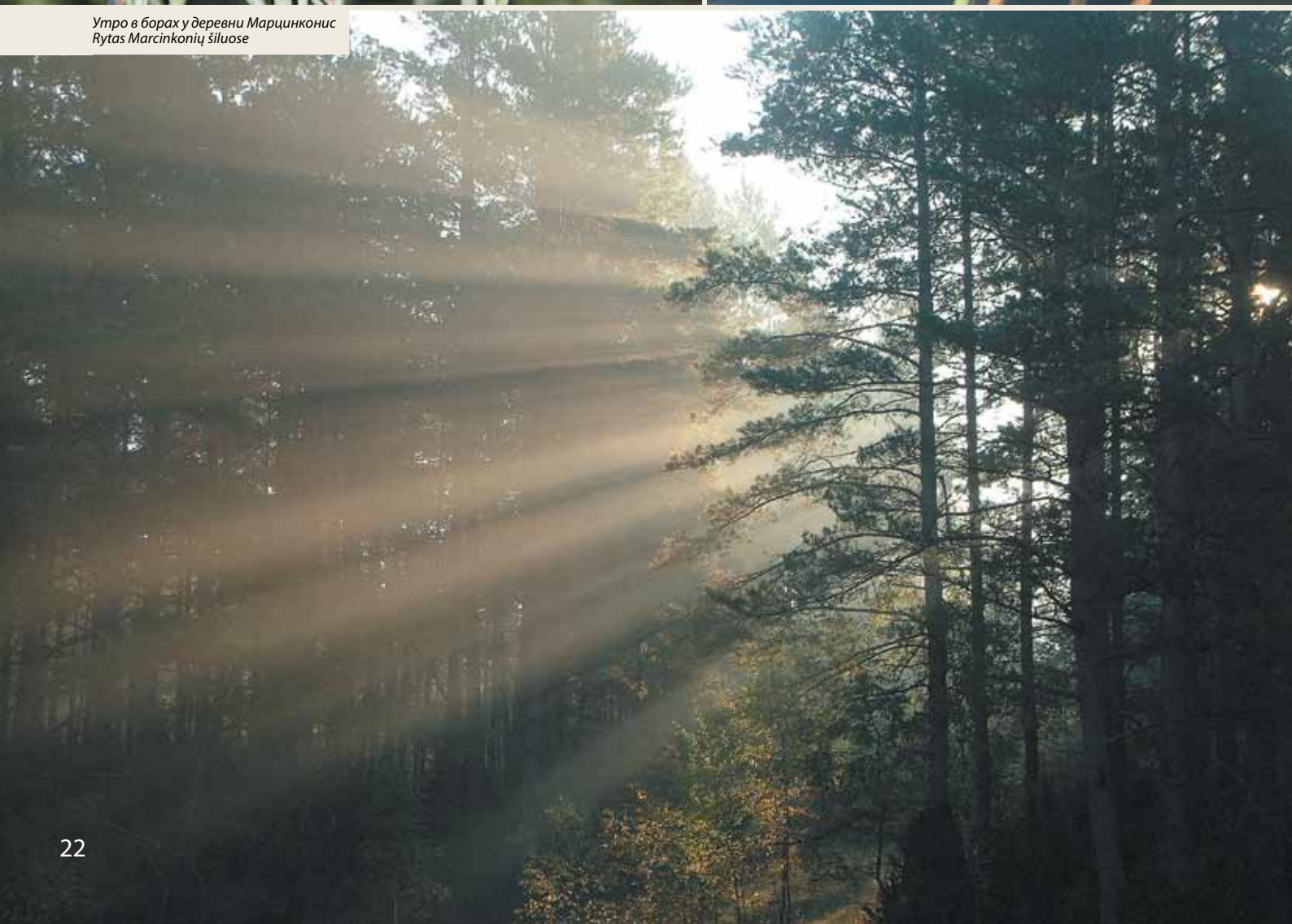
Ирис сибирский на лугах у реки Катра
Sibirinis vilkdalgis Katros pievose

Лягушка съедобная
Didžioji kūdrinė varlė

Утро в борах у деревни Марцинконис
Rytas Marcinkonių šiluose

Крупнейший в Литве Дзукийский национальный парк был создан в целях охраны, управления и использования богатейших с экологической и культурной точек зрения территорий Дайнавского края. Парк был учрежден в 1991 г. и сегодня занимает площадь в 58,5 тыс. га. В 2011 г. государственный природный заповедник «Чяпкяляй» и Дзукийский национальный парк стали единственным в Литве партнером Европейского общества дикой природы «European Wilderness Society» (бывший «PAN Parks Foundation») — охраняемой территорией, где сохранение дикой природы сочетается со стандартами гармоничного развития туризма. Все леса Дзукийского национального парка объявлены территорией «NATURA 2000» европейского значения, именуемой Дайнавская пуща. Ее предназначение — сохранение растений и животных и мест их обитания.

Заповедная зона национального парка (3 заповедника и 28 заказников) включает почти половину всей территории парка (26,5 тыс. га). Самый строгий режим установлен в природных заповедниках Мустейка, Повильнис и Скроблус. Заказниками объявлены наиболее ценные отрезки рек парка, гряды континентальных дюн, характерная для этих мест болотная и лесная растительность, ценные с этнографической точки зрения деревни и хутора.

Didžiausias Lietuvoje Dzūkijos nacionalinis parkas įkurtas turtingiausioms gamtiniu ir kultūriniu požiūriu Dainavos krašto teritorijoms saugoti, tvarkyti bei naudoti. Parkas įsteigtas 1991 m., jo plotas – 58519 ha. 2011 m. Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas ir Dzūkijos nacionalinis parkas tapo vieninteliu Lietuvoje PAN parku – saugoma teritorija, kurioje laukinės gamtos išsaugojimas derinamas su darnaus turizmo plėtojimo standartais. Visi Dzūkijos nacionalinio parko miškai paskelbti „Natura 2000“ teritorija, kuri vadinama Dainavos giria. Ji skirta europinės svarbos rūšims ir buveinėms išsaugoti.

Parko konservacinė zona (3 rezervatai ir 28 draustiniai) apima beveik pusę parko teritorijos (26 580 tūkst. ha). Griežčiausias apsaugos režimas yra Musteikos, Povilnio ir Skroblaus gamtiniuose rezervatuose. Draustiniais paskelbtos vertingiausios parko upių atkarpos, pelkės ir miškai su būdinga augalija, etnografiškai vertingi kaimai. Parko teritorijoje saugomi ir 42 gamtos paveldo objektai, iš kurių 18 paskelbti gamtos paminklais. Žinomiausi paminkai

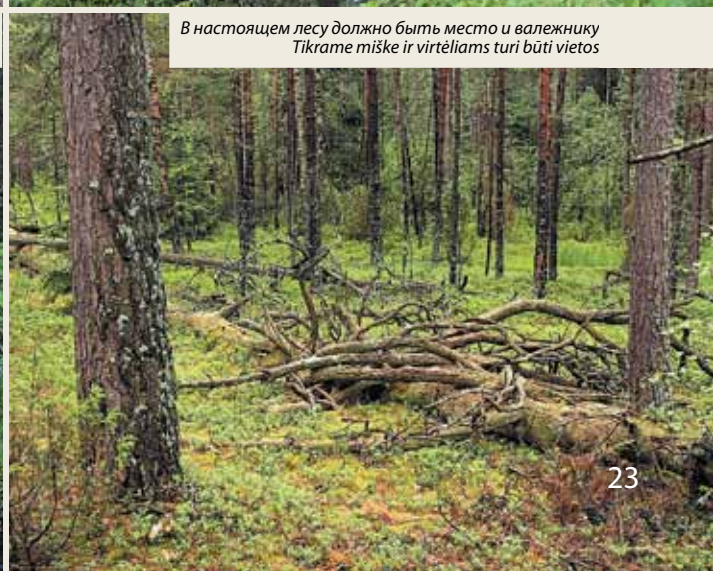
Лишайниковые боры встречаются очень часто
Kerpšiliai čia sutinkami dažnai

Речка Скроблус
Skroblaus upelis

Родник в заповеднике Повильнис
Saltinis Povilnio rezervate

В настоящем лесу должно быть место и валежнику
Tikrame miške ir virtėliams turi būti vietos

На территории парка охраняется и 42 объекта природного наследия, 18 из которых объявлены памятниками природы. Самые известные памятники — это родники Скроблуса, источник «Глаз Улы» и дуплистые сосны — живые памятники бортевого пчеловодства.

Примерно две трети территории Парка раскинулись на Дайнавской песчаной равнине, изрезанной долинами рек с крутыми склонами и ярко выраженными террасами. На этой равнине особенно выделяются уникальные массивы континентальных дюн, возникшие после последнего Поозерского оледенения. Северо-западная окраина парка «взбирается» на Дзукийскую возвышенность. Дзукийский национальный парк, расположенный в бассейне реки Неман, нередко именуется также парком рек и речушек. Через парк протекают реки Неман, Мяркис, Ула, Груда, уникальная речка Скроблус — всего 36 рек и ручьев общей протяженностью около 300 км. Здесь находится множество родников.

Леса парка, занимающие 43,7 тыс. га, — часть одного из крупнейших в Центральной Европе лесного массива, раскинувшегося по территориям Литвы, Беларуси и Польши. Почти 92% площади лесов — это сосновые леса, среди них особенно распространены лишайниковые (51%) и брусничные (33%) боры. Их теплолюбивые растительные сообщества и

yra Skroblaus versmės, šaltinis Ūlos akis ir senąją bitininkystę menančios drevėtos pušys.

Apie du trečdaliai parko teritorijos yra Dainavos smėlingoje lygumoje, kurią vagoja stačiašlaičiai su ryškiomis terasomis upių slėniai. Šioje lygumoje išsiskiria unikalūs žemyninių kopų masyvai, susiformavę po paskutiniojo ledynmečio. Šiaurės vakarinis parko pakraštys „užkopia“ ant Dzūkų aukštumos. Dzūkijos nacionalinis parkas, apimantis Dainavos santakinio upyno teritoriją, neretai vadinamas ir upių bei upelių parku. Į jį patenka Nemuno vidurupio dalis, Merkio, Ūlos, Grūdų upių atkarpos, unikalūs Skroblaus upelis – iš viso 36 upės ir upeliai, o bendras jų ilgis yra apie 300 km. Upes papildo ir gausūs šaltiniai.

Bekraštėje siūruojančių pušynų jūroje tarsi salos šviečiasi kaimus supančios pievos, ganyklos ar dirbami laukai. Parko miškai, užimantys net 43 700 ha – tai dalis vieno didžiausių Vidurio Europoje miškų masivo, patenkančio į Lietuvos, Baltarusijos ir Lenkijos teritorijas. Net 92% miškų yra pušynai, tarp kurių labiausiai paplitę

Памятник природы — источник «Глаз Улы»
Gamtos paminklas „Ūlos akis“

Речка Скроблус
Skroblaus upelis

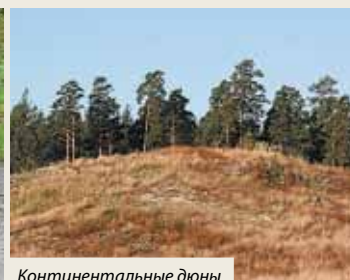
Луга у реки Груда
Grūdų paupių pievos

Здесь встречаются реки Мяркис и Неман
Čia susitinka Nemuno ir Merkio upės

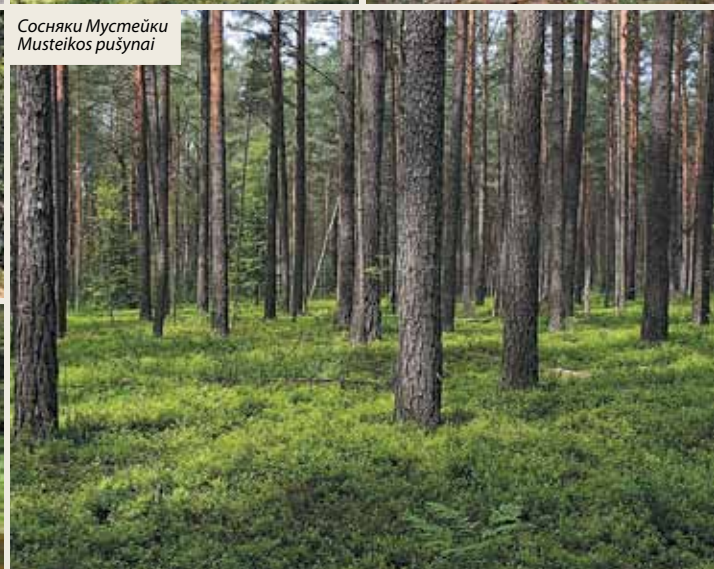
Река Ула
Ūlos upė

Континентальные дюны
Žemyninės atvertos kopos

Традиции бортничества
еще не забыты
Drevinės bitininkystės tradicijos dar neužmirštos

Сосняки Мустейки
Musteikos pušynai

Брусника
Brukne

Дремлик темно-красный
Tamsialapis skiautalūpis

Приречные луга
Raurių pievos

Лесистые овраги речных долин
Miškingos upių slėnių raguvos

Плаун сплюснутый
Puokštinė padraika

Пастбище у Немана
Ganykla prie Nemuno

предопределяют уникальность растительного мира Дайнавской равнины. В бескрайнем море сосновых лесов, словно острова, выделяются окружающие деревни луга, пастбища и пашни. Мозаика из небольших полей, лугов и пастбищ среди лесов, пойменные луга разной степени влажности и низинные болота крайне важны для видов растений и животных, предпочитающих открытые местообитания и за многие столетия приспособившихся к экстенсивной хозяйственной деятельности человека. Именно хозяйственная деятельность человека создала условия для возникновения характерных для этих мест открытых песков и песчаных лугов.

Долина Немана — это один из важнейших миграционных коридоров, по которому в наши края попадают теплолюбивые виды из Юго-Восточной Европы. В Дзукийском крае еще со времен послеледникового периода сохранилось немало видов растений и животных, представляющих северные широты, — обитателей влажных хвойных лесов, холодных рек, болот. Здесь встречается множество характерных для Юго-Восточной и Центральной Европы видов, не выявленных в других районах Литвы или же очень редких для других районов. Всего в парке насчитывается 1194 вида сосудистых растений, 1027 видов грибов и лишайников и 2107 видов животных, из

kerpiniai (51%) ir brukniniai (33%) pušynai. Jų šilumamėgės bendrijos ir lemia Dainavos lygumos augalijos unikalumą.

Nedidelių laukų ir pievų bei ganyklų mozaika miškuose, savitos šienaujamos, įvairaus drėgnumo paupių pievos bei žemapelkės yra labai svarbios atvirų buveinių augalų ir gyvūnų rūšims, per šimtmečius prisitaikiusioms prie ekstensyvios ūkinės veiklos. Būtent žmogaus ūkinė veikla sudarė sąlygas išplisti šiam kraštui būdingoms smėlynų ir smiltpievių buveinėms.

Nemuno slėnis yra ir vienas iš svarbiausių rūšių migracijos kelių, kuriuo į mūsų kraštą atkeliauja šilumamėgės Pietryčių Europos rūšys. Nemažai ir šiaurėje paplitusių augalų ir gyvūnų rūšių, išlikusių mūsų krašte nuo poledynmečio laikų drėgnuose spygliuočių miškuose, šaltavandenėse upėse, pelkėse. Parko buveinėse sutinkamos 1194 augalų, 1027 grybų bei kerpių ir 2107 gyvūnų rūšys, iš kurių 254 įrašytos į Lietuvos raudonąją knygą. Čia randama daug Pietryčių ir Centrinės Europos rūšių, kurių nėra kitur Lietuvoje arba jos labai retos. Gervės, didieji apuokai ir tulžiai, vilkai, ūdros ir didžiosios

них 254 вида внесены в Красную книгу Литвы. Серый журавль, филин и зимородок, волк, выдра и соня-полчок, европейская болотная черепаха и древесная лягушка-квакша, венерин башмачок и пыльцеголовник красный — это лишь небольшая часть фауны и флоры этого края. Дайнавскую пущу невозможно представить и без трели юлы — лесного жаворонка, раздающегося по ночам уханья мохноногого сыча, токования тетеревов и глухарей, цветения фиолетово-синего прострела раскрытого, желтой горной арники или пурпурной смолевки литовской.

Луга в долинах рек Скроблуса и Груды — настоящее царство орхидей, в остепненных лугах Мяркиса растет лук угловатый, гвоздика Борбаша. Сухие прибрежные пастбища и песчаные луга у рек — настоящий рай для охраняемых видов пчел и бабочек.

Многочисленные поселения человека времен каменного века рядом с реками Неманом, Мяркисом и Улой напоминают о первых обитателях этих краев, которые пришли сюда еще в X–IX тысячелетиях до нашей эры. Поселение Мяркине упоминается в источниках с 1359 г., название деревни Марцинконис впервые было упомянуто в 1604 г., позже в летописях появились и другие наименования. Жители работали в королевских лесах, организовывали охоту, добывали древесный уголь, плавяли железо из болотной

miegapelės, baliniai vėžliai ir medvarlės, plačialapės klumpaitės ir raudonieji garbeniai – tai tik nedidelė dalis šio krašto gyvūnų ir augalų. Dainavos giria neįsivaizduojama ir be lygutės giesmelės ar naktimis sklindančio lutučių upšėjimo, tetervinų ir kurtinių tuoktuvių, vėjalandžių šilagėlių, kalninių arnikų ar lietuvinės naktžiedės žydėjimo.

Skroblaus bei Grūdų slėnių pievose – tikra gegužraibinių augalų karalystė, Merkio stepinėse pievose auga kampuotasis česnakas, Borbašo gvazdikas. Sausose paupių ganyklose ir smiltpievėse tikras rojus saugomiems bitiniams plėviasparniams ir drugiams.

Gausios akmens amžiaus stovyklavietės prie Nemuno, Merkio ir Ūlos mena pirmuosius šio krašto gyventojus, kurie į šį kraštą atklydo X–IX tūkstantmetyje prieš Kr. Merkinė minima nuo 1359 m., Marcinkonių kaimo vardas pirmą kartą paminėtas 1604 m., vėliau raštuose atsirado ir kiti pavadinimai. Gyventojai prižiūrėjo karališkuosius miškus, organizavo medžiokles, degė medžio anglis, lydė geležį iš balų rūdos, rinkdami

Болотная черепаха — большая редкость в этих краях
Balinis vėžlys – didelė šių kraštų retenybė

Багульник болотный
Pelkinis gailis

Лук угловатый,
или мышиный чеснок
Kampuotasis česnakas

Соня-полчок
Didžioji miegapelė

Сорокопут-жулан
Paprastoji medžarkė

Неман у деревни Миежонис
Nemunas šalia Miežonių kaimo

Леса долины Мяркис весной
Merkio slėnio miškai pavasarį

Слияние рек Мяркис и Неман
Nemuno ir Merkio santaka

Панорама городка Мяркине
Merkinės miestelio panorama

Лисички
Voveraitės

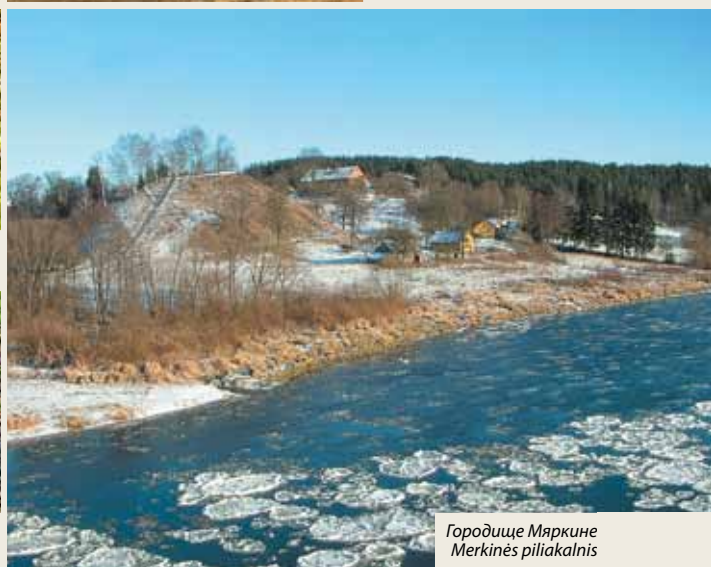
Боровик
Tikrinis baravykas

Красноголовик
Raudonviršis

Сыроежка
Umedės

Городище Мяркине
Merkinės piliakalnis

руды, собирали мед и воск в лесах. По Неману плыли корабли, плоты, неся дары здешних краев.

Наличие лесов на долгие годы предопределило экономическую жизнь здешнего края — преобладающим видом деятельности из-за сложных условий земледелия стало использование и переработка лесных даров.

Здесь сохранились старинные деревни с традиционной деревянной архитектурой и самобытный образ жизни людей — лесных жителей (охотников и собирателей), приеманских дзуков и дзуков-земледельцев, благодаря которым этот Литовский край является таким особенным.

Сегодня в Дзукийском национальном парке, городке Мяркине и 79 деревнях, живет около 3600 человек. В парке сохранилось 20 стоянок каменного века, 10 памятников старинной архитектуры, более 40 памятников искусства. Наиболее интересные архитектурные объекты — это костелы в Мяркине и Марцинконисе, костел и монастырский комплекс в Лишкяве, традиционные постройки в деревнях Мустейка и Зярвинос.

Об историческом прошлом края напоминают музеи и памятники в Мяркине, городища Мяркине и Лишкява, холм крестов в Мяркине. Познакомиться с традиционными ремеслами края можно в местном

medų ir vašką miškuose kopinėjo dreves. Nemunu plaukė sieliai ir laivai, gabenantys šių kraštų gėrybes. Didelis miškingumas šimtmečiams apsprendė šio krašto ekonominį gyvenimą, čia įsivyravo verslai susiję su miško gėrybių naudojimu ir perdirbimu. Dėl sudėtingų žemdirbystės sąlygų čia išliko senieji kaimai su tradicine medine architektūra, savitas šilų, panemunių ir gruntinių dzūkų gyvenimo būdas. Todėl Lietuvoje šis kraštas yra toks išskirtinis.

Dabar Dzūkijos nacionaliniame parke Merkinės miestelyje ir 79 kaimuose gyvena apie 3600 žmonių. Parke saugoma 20 akmens amžiaus stovyklų, 10 architektūros, daugiau nei 40 dailės paminklų. Įdomiausi architektūriniai objektai – tai Merkinės ir Marcinkonių bažnyčios, Liškiavos bažnyčia ir vienuolyno kompleksas, Musteikos ir Zervynų kaimų tradiciniai pastatai.

Istorinę krašto praeitį mena Merkinės miestelio muziejai ir paminklai, Merkinės ir Liškiavos piliakalniai, gausūs pokario rezistencijos atminimo ženklai, tarp kurių žinomiausias yra Merkinės kryžių kalnelis. Susipažinti su tradiciniais krašto amatais

этнографическом музее в Марцинконисе и в музее бортевого пчеловодства в Мустейке. Традиции черной керамики продолжают мастера, живущие в окрестностях Мяркине и в Лишкяве. Песни и обычаи этого края представляют множество этнографических ансамблей, самые известные из которых, из Марцинкониса и Жюрай, существуют уже более 40 лет.

Охраняемые территории создаются не только с целью сохранения природы или культурного наследия. Не менее важно создать условия для отдыха и туризма. Для этого на территории национального парка создана рекреационная инфраструктура: оборудовано 15 кемпингов и десятки мест для отдыха. Информационные стенды и указатели маршрутов помогут посетителям не заблудиться.

В парке очень популярен водный туризм. Все больше путешественников привлекают воды Груды, Улы, Мяркиса и Немана. Ула — одна из самых живописных рек не только в Парке, но и во всей Литве. Течет она среди впечатляющих обрывов и заливных лугов через скрытые в глубине Дайнавской пущи старинные деревни. Сплав по Уле ограничен: с 1 мая до 1 октября в день разрешается проход не более 100 байдарок или каноэ. Кроме того, для сплава нужно приобрести платный допуск у администрации национального парка.

galima etnografijos muziejuje Marcinkonyse ir drevinės bitininkystės ekspozicijoje Musteikos kaime. Juodosios keramikos tradicijas tęsia Merkinės apylinkėse ir Liškiavoje įsikūrę menininkai. Šio krašto dainas ir papročius pristato gausūs etnografiniai ansambliai, iš kurių žinomiausi, gyvuojantys jau virš 40 metų yra Marcinkonių bei Žiūrų.

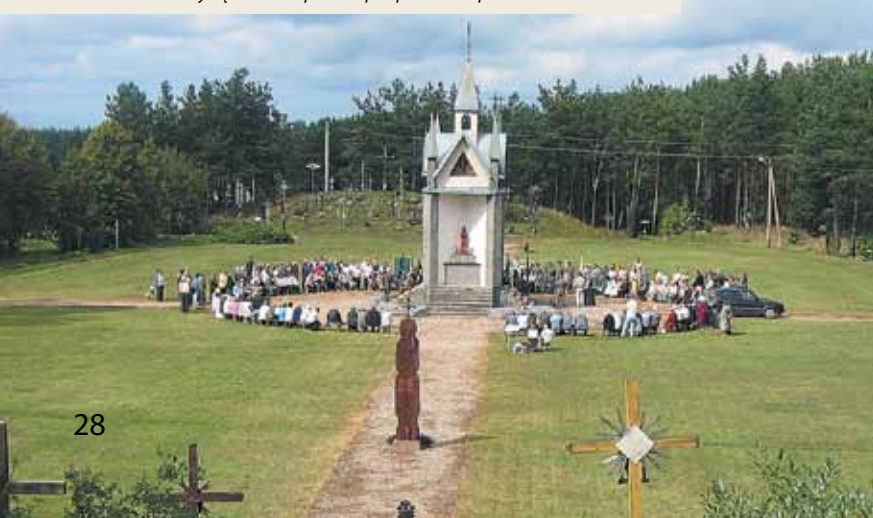
Saugomos teritorijos yra kuriamos ne vien gamtos ar kultūros paveldui išsaugoti. Ne mažiau svarbu yra sudaryti sąlygas poilsiui ir turizmui. Tam parko teritorijoje sukurta rekreacinė infrastruktūra – įrengta 15 stovyklaviečių ir keliasdešimt atokvėpio vietų, nepasiklysti padeda informaciniai stendai ir maršrutų ženklai.

Parke labai populiarus vandens turizmas. Vis daugiau keliautojų traukia Grūdės, Ūlos, Merkio ir Nemuno vandenys. Ūla, viena iš vaizdingiausių ne tik parko, bet ir Lietuvos upių. Ji teka pro Dainavos girios glūdumoje pasislėpusius senuosius kaimus, įspūdingus skardžius bei lankas. Plaukimas Ūla yra ribojamas, per dieną nuo gegužės 1 d. iki spalio 1 d. leidžiama plaukti ne daugiau

Лишкява
Liškiaiva

Гора крестов в Мяркине — памятник послевоенного сопротивления
Merkinės kryžių kalnelis – pokario pasipriešinimo paminklas

Праздник Купалы
Rasų šventės tradicijos tęsiasi

Народная песня еще жива
Liaudies daina dar gyva

Старая бортя
в лесу Мустейка
Senovinė drevė
Musteikos miškuose

Музей этнографии в деревне Марцинконис
Etnografijos muziejus Marcinkonių kaime

Панорама деревни Капинишкяй
Kapiniškių kaimo panorama

Здесь начинается деревня Марцинконис
Čia prasideda Marcinkonių kaimas

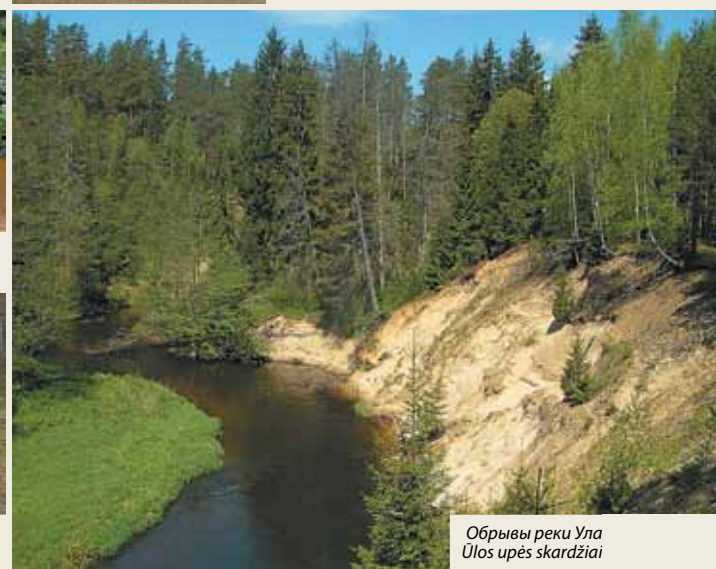
Река Ула — самая популярная в Парке для водного туризма
Populiariausias Parke vandens turizmas Ulos upė

На познавательной тропе Гуринис
Girinio pažintiniame take

Камни Ионионис скрывают много секретов
Jonionių akmenys slepia daug paslapčių

Обрывы реки Ула
Ulos upės skardžiai

Те, кто путешествует пешком, могут выбрать познавательную тропу Дзяцкагирис, которая вьется на протяжении 13,8 км по живописным окрестностям деревни Марцинконис. Познавательная тропа Скроблус проходит через деревню Капинишкяй и ведет к живописному болоту Баканаускай, расположенному рядом с озером Баканаускай. От края болота до озера проложены мостки, с которых можно осмотреть все болото. Познавательная тропа бортевого пчеловодства длиной 3 км находится недалеко от деревни Мустейка, славящейся своей архитектурой и традициями. Познавательная тропа Йонионис — это прекрасная возможность поближе узнать о жизни Немана, путешествуя пешком от городища Мяркине к живописным камням Йоненис. Прогулка по познавательной тропе Лишкявской коллекции редких и полезных растений — это наглядный урок под открытым небом как для взрослых, так и для детей, на котором вы познакомитесь с уникальным растительным миром — редкими и лекарственными растениями.

Посетителям парка предлагается 12 вариантов велопрогулок разного уровня сложности протяженностью от 15 до 70 км. По маршрутам, специально размеченным на лесных и полевых дорогах, можно добраться до самых интересных мест Парка, доехать

kaip 100 baidarių ar kanojų, reikalingas mokamas leidimas.

Keliaujantys pėsčiomis gali pasirinkti Dziackagirio pažintinį taką, 13,8 km vingiuojantį vaizdingomis Marcinkonių apylinkėmis. Per Kapiniškių kaimą driekiasi Skroblaus pažintinis takas, vedantis link nedidelės Bakanauskų pelkutės su Bakanauskų ežeru. Nuo pelkės pakraščio iki ežero nutiestas lieptas, kuriuo einant galima pamatyti visą pelkę. Drevinės bitininkystės pažintinis 3 km takas, jungiantis senąsias ir naujai įrengtas draves yra netoli Musteikos kaimo, garsėjančio savo architektūra ir tradicijomis. Jonionių pažintinis takas – tai puiki galimybė pažinti Nemuno gyvenimą iš arčiau, keliaujant pėsčiomis nuo Merkinės piliakalnio link vaizdingų Jonionių akmenų. Kelionė Liškiavos retųjų augalų kolekcijos mokomuoju taku – tai gamtos pažinimo, istorijos ir kultūros paveldo pamoka tiek mažam, tiek dideliui.

Vis labiau populiarėja dviračių turizmas, todėl parko lankytojams siūloma net 12 įvairaus sudėtingumo kelionių nuo 15 iki 70 km ilgio. Miško keliais specialiai

Ятрышник шлемоносный
Salvia officinalis

Горечавка лёгочная
Siuralapis gencijonas

Черноголовка крупноцветковая
Didžiaziedė juodgalvė

Дремлик болотный
Pelkinis skiautalūpis

Смолевка литовская
Lietuvinė naktiziedė

даже до Друскининкя или Варены. Тем, кто путешествует на автомобиле, предлагается 5 маршрутов протяженностью 30–60 км и продолжительностью от 2 до 6 часов.

Большинству туристов интересно все: от природы до здешних традиционных блюд. Однако в последнее время увеличивается и число специализированных групп натуралистов: они хотят подробно ознакомиться с птицами, животными, растениями этого края. Ночные походы, знакомство с грибами, фото- и видеосъемка, прогулки по заснеженным лесам или болотам в поисках следов зверей — занятия не менее интересные. Вот уже второе десятилетие любителей традиционных ремесел приглашает лагерь плетения в Мустейке, интересные и полезные лагеря знакомства со съедобными и/или лекарственными растениями.

В туристических информационных центрах Дзукийского национального парка, расположенных в Марцинконисе и Мяркине, оборудованы современные экспозиции, знакомящие с богатствами Дзукии. Туристам предоставляется информация о возможностях отдыха, ночлега в усадьбах сельского туризма, о маршрутах познавательного туризма и аренде инвентаря. Здесь же можно заказать экскурсию или услуги экскурсовода, также организуются выставки,

nužymėtai maršrutais galima pasiekti įdomiausias parko vietas, nukeliauti net iki Druskininkų ar Varėnos. Keliaujantiems automobiliais siūlomi 5 maršrutai 30–60 km ilgio, trunkantys 2–6 val.

Daugumai turistų visas yra įdomu – nuo gamtos iki tradicinių valgių. Tačiau paskutiniu metu daugėja ir specializuotų gamtinių grupių, jie nori išsamiau susipažinti su šio krašto paukščiais, žvėrimis, augalais ar grybais. Naktiniai žygiai, nakties garsų klausymas, grybų pažinimas, fotografavimas, klajojimas sniegu padengtais miškais ar pelkėmis ieškant žvėrių pėdsakų taip pat ne mažiau įdomūs užsiėmimai. Jau antrą dešimtmetį tradicinių amatų mėgėjus kviečia pynimo stovykla Musteikoje, įdomios ir naudingos valgomųjų ar vaistinių augalų pažinimo stovyklėlės.

Dzūkijos nacionalinio parko Marcinkonių ir Merkinės lankytojų centruose įrengtos modernios ekspozicijos, supažindinančios su šio krašto vertybėmis. Centruose teikiama informacija turistams apie poilsio galimybes, nakvynę kaimo turizmo soduose, pažintinio turizmo maršrutus ar

Вербейник обыкновенный
Paprastoji šilagėlė

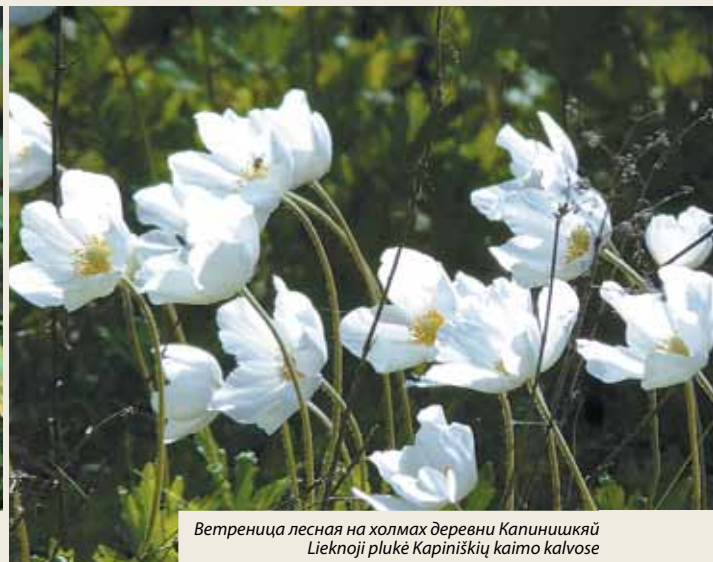
Пальчатокоренник бледно-желтый
Gelsvoji gegūnė

Сон-трава — весенний цветок Дзукии
Vėjalandė šilagėlė galėtų būti Dzūkijos gėlė

Гриб-баран
Kuokštinė grifolė

Ветреница лесная на холмах деревни Капинишкяй
Lieknoji plukė Kapiniškių kaimo kalvose

различные мероприятия, воспитывающие в людях культуру бережного и уважительного отношения к природе.

Центр посетителей в Марцинконисе:

LT-65303 Литва, Варенский р-н, д. Марцинконис,
ул. Шилагелю, 11.
Тел.: +370 310 44466
Эл. почта: info@dzukijosparkas.lt

Центр посетителей в Мяркине:

LT-65334 Литва, Варенский р-н, п. Мяркине, ул.
Вильняус, 3.
Тел.: +370 310 57245
Эл. почта: merkine@dzukijosparkas.lt
Сайт: www.cepkeliai-dzukija.lt

inventoriaus nuomą, galima užsisakyti ekskursiją ar žygio vadovą, juose organizuojamos ir parodos bei įvairūs renginiai, ugdantys žmonių aplinkosauginę kultūrą.

Marcinkonių lankytojų centras:

Šilagėlių g. 11, Marcinkonių k.,
LT-65303 Varėnos r.
Тел.: (8 310) 44466
El. paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinės lankytojų centras

Adresas: Vilniaus g. 3, Merkinė,
LT-65334 Varėnos r.
Тел.: (8 310) 57245
El. paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
Internetete: www.cepkeliai-dzukija.lt

Государственный
природный заповедник
«Чяпкяляй»

Šerpelių valstybinis
gamtinis rezervatas

Прострел раскрытый
vėjalandė šilagėlė

Чесночница обыкновенная
Cesnakė

Подтопленные леса у реки Катра
Katros pasienio juodalksnynai

Государственный природный заповедник «Чяпкяляй», учрежденный в 1975 г., занимает площадь более 11,2 тыс. га. Он создан с целью сохранения уникальных водно-болотных угодий, которые сформировались на водоразделе рек Котры, Улы и Груды около 10 тыс. лет назад. Это крупнейшее в Литве верховое болото с живописными глубокими озерами и лесными островами, древними дюнами и заболоченными лесами, редкими видами растений и животных. Заповедник имеет несколько международных природоохранных статусов: водно-болотного угодья международного значения (Рамсарская территория), территории, включенной в общеевропейскую экологическую сеть «NATURA 2000». В заповеднике полностью запрещена любая хозяйственная деятельность человека: вырубка лесов, использование земельных ресурсов, охота, сбор грибов и ягод, массовые посещения и отдых. Исключение сделано только для жителей окрестных деревень, которые в сентябре в течение 10 дней могут собирать в заповеднике клюкву, и туристов, посещающих экологическую тропу в северо-западной части заповедника.

Большую часть заповедника «Чяпкяляй» занимает верховое болото площадью 5,86 тыс. га. Здесь расположено 21 озеро, из которых крупнейшее, площадью 14,5 га, носит название Эшеринис (рус. Окуневое).

Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas įsteigtas 1975 m., jo plotas 11 212 ha. Rezervatas įkurtas siekiant išsaugoti Čepkelių raistą – Katros, Ūlos ir Grūdės vandenskyroje susiformavusią didžiausią šalies aukštapelkę su reliktiniais ežerokšniais ir salomis, žemyninėmis kopomis ir apyvelkių miškais, taip pat siekiant išsaugoti būdingą ir retą augaliją bei gyvūniją.

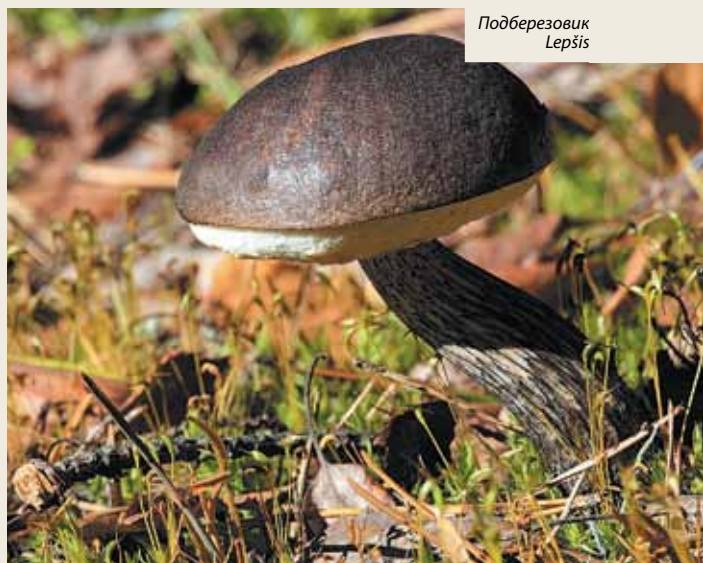
Čepkelių rezervatas yra vienas iš unikaliausių gamtinių kompleksų Lietuvoje. Čepkeliai svarbūs ir tarptautiniu mastu – ši teritorija įrašyta į Ramsaro konvencijos tarptautinės reikšmės šlapynių sąrašą. Čepkelių raistui taip pat suteiktas „Natura 2000“ (ES saugomų teritorijų tinklas) statusas.

Rezervate uždrausta žmogaus ūkinė veikla – miško kirtimas, žemės išteklių naudojimas, medžioklė, grybavimas, uogavimas ir net lankymasis. Siekiant išsaugoti būdingas ir retas atvirų vietovių augalų bei gyvūnų rūšis, rezervate nedideliuose plotuose šienaujamos šlapios pievos ir kirtimais atveriamos kopos. Išimtis suteikta ir vietiniams aplinkinių kaimų gyventojams,

На верховом болоте притаились более двадцати озер и мелких озерц
Raiste telkšo per dvidešimt ežerų ir ežerokšnių

Подберезовик
Lepšis

Большинство озер — мелководные, заполненные илом
Dauguma ežerų sekliš ir kupini dumblo

В болотном комплексе преобладают верховые болота
Pelkyne vyrauja aukštapelkės

Чяпкяляй — крупнейшее в Литве верховое болото
Čepkeliai yra didžiausia aukštapelkė Lietuvoje

В болото упираются песчаные дюны
Raistą supa smėlio kopos

Просторы болота
Raisto platybės

Такое название озера неслучайно: озера с доминированием окуня, как правило, находятся именно среди верховых болот. Верховое болото — это большой холм торфа, который медленно (примерно по 1 мм в год) накапливается, растет и определяет, кто здесь будет жить и расти. С севера и запада болото окружают материковые дюны, поросшие сосняками, а с южной стороны от Беларуси его отделяет долина реки Котры.

Болотный массив возник на месте огромного озера, образовавшегося при таянии ледника. Когда озеро обмелело, на его месте сформировалось множество мелких озер и создались благоприятные условия для процесса заболачивания. За истекшие тысячелетия толщина торфа в болоте достигла 5 и более метров. Болото росло не только вверх, но и вширь, утопив под торфом пески и множество дюн, поэтому сейчас лишь верхушки самых высоких дюн возвышаются над болотом островами, поросшими столетними, никогда не вырубавшимися лесами.

Заповедник «Чяпкяляй» замечателен также и тем, что здесь встречаются сообщества растений из различных природных зон: лесов, степей, гор и тундры. На полянах сухих сосняков желтеет гостья с гор — арника горная, весенний степной вид — прострел раскрытый (сон-трава), растение только четырех стран (Польши, Литвы, Беларуси и Украины) —

kurie rugsėjo mėnesį rezervate 10 dienų gali rinkti spanguoles.

Didžiausią Čepkelių rezervato dalį užima aukštapelkė – net 5 858 ha. Pelkėje telkšo 21 ežeras ir ežerokšnis, iš kurių didžiausias Ešerinis yra 14,5 ha ploto. Iš šiaurės ir vakarų pelkės guolį supa pušynais apaugusios žemyninės kopos, o pietuose nuo Baltarusijos skiria pelkėtas Katros upės slėnis. Raistas plyti buvusių senovinių marių, kurios čia plytėjo tirpstant ledynui, vietoje. Vėliau atšaurūs vėjai priledyninių marių pakrančių smėlynus supustė į aukštas žemynines kopas, kurios ilgainiui užaugo mišku. Nusekus marioms, susiformavo daug seklių ežerėlių, kur susidarė geros sąlygos pelkėjimo procesui. Per tūkstančius metų susiformavusio durpių klodo storis pelkėje siekia iki 5–6 m. Kylantis raistas paskandino atvirus smėlynus ir daugelį žemesnių kopų, tad tik aukščiausių kopų gūbriai salomis dabar kyšo apaugę šimtamėčiais niekada nekirstais miškais.

Čepkelių rezervatas išsiskiria tuo, kad jame susiduria stepėms ir tundrai būdingos augalų bendrijos. Smėlynuose želia

смолевка литовская, лесное растение с белыми бахромчатыми цветками — гвоздика песчаная, растение верховых болот и тундры с очень вкусными оранжевыми плодами — морошка.

В верховом болоте господствуют сфагновые мхи — главные строители болота, с которыми уживаются болотные кустарнички и кустарники: лекарственный багульник болотный, витаминная клюква болотная — символ заповедника, ароматный вереск, единственный листопадный кустарник на болоте — голубика. Верховое болото по краю более топкое, а на склоне более сухое и поросшее декоративными болотными формами сосны (до 2-3 м высотой).

На лесных островах среди болота много брусники и черники. В южной части заповедника, ближе к реке Котра, верховое болото сменяют переходные и низинные болота, часто покрытые черноольховыми и пушистоберезовыми лесами. На островах среди низинных болот растут столетние дубы, ясени, липы, клены, под пологом которых цветут такие редкие растения как венерин башмачок и зубянка клубненосная. На низинных болотах и лугах пышно цветут фиолетово-синие ирис сибирский и горчавка легочная, редкая маленькая орхидея с желто-зелеными цветками — лосняк Лёзеля. Всего в заповеднике обнаружено 624 вида сосудистых растений, 120 видов мхов,

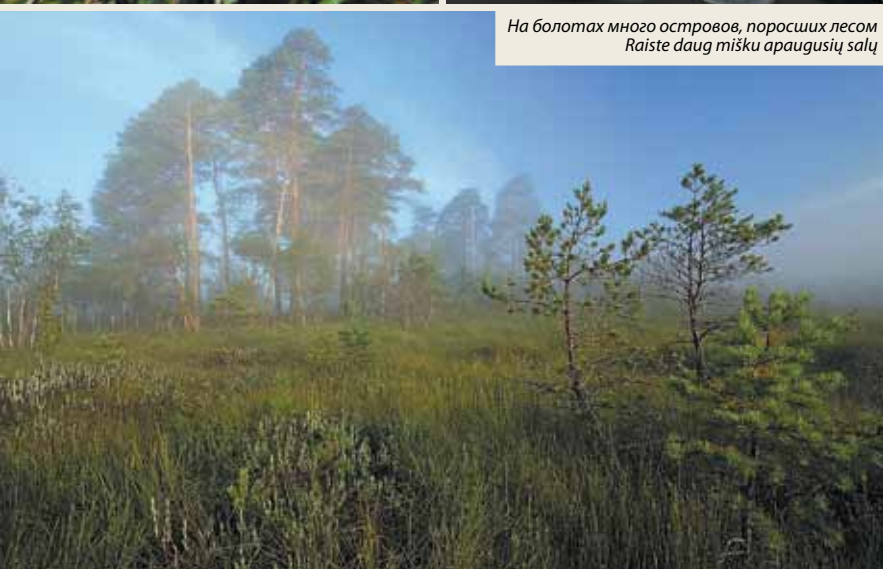
калнинė арника, vėjalandė šilagėlė, lietuvinė naktižiedė, penkialapis dobilas, smiltyninis gvazdikas. Aukštapelkėje vyrauja kiminiai, gausūs gailiai, spanguolės, viržiai. Aukštapelkė daug kur apaugusi skurdžiomis pušimis, bet išlikę ir nemažai plynių, kurios vis labiau užauga keružėmis pušaitėmis, kai kur ir beržais. Pelkyno pakrantėje ir saloje augantys pušynai našesni ir aukštesni, juose gausiai veši bruknės ir mėlynės. Pietinėje rezervato dalyje, link Katros upės, aukštapelkę keičia tarpinės pelkės ir žemapelkės. Čia vis didesniais medynais veši juodalksnynai, eglynai ir beržynai. Niauriose ir atokiose salose galima aptikti šimtamečių ąžuolų ir uosių. Tokiuose derlinguose miškuose aptinkama plačialapė klumpaitė, svogūninė kartenė, virgininis varpenis. Pelkinėse buveinėse tarpsta sibirinis vilkdalgis, siauralapis gencijonas, patvankinis pataisiukas, laplandinis karklas, dvilapis purvuolis. Čepkelių rezervate iš viso aptikta 624 rūšių induočiai augalai, 120 rūšių samanų, 145 rūšių dumbliai. Kerpės detaliau netyrinėtos, rastos 48 rūšys. Grybams irgi reikalingi detalesni

Клюква болотная
Paprastoji spanguolė

Багульник болотный
Pelkinis gailis

На болотах много островов, поросших лесом
Raiste daug mišku apaugusių salų

Вахта трехлистная
Trilapis puplaiškis

Краснобрюхая жерлянка
Raudonpilvė kūmutė

Подбел многолистный
Siauralapė balžuva

Частые гости на болотах — журавли
Raiste dažnai sutinkamos gervės

145 видов водорослей, 48 видов лишайников, 518 видов грибов. И каждый год в заповеднике ученые регистрируют все новые виды растений и грибов.

Животный мир заповедника не менее богат, чем растительный: найдено 874 вида жуков, 353 вида перепончатокрылых (осы, пчелы) и более тысячи видов бабочек. Из редких видов жуков встречаются борос Шнейдера, усач-плотник, мраморный хрущ; из редких и красивых бабочек — перламутровка фригга, бархатница Ютта и голубянка арион. В водоемах отмечено 13 видов рыб. В озерах верхового болота воды кислые, поэтому живут в них только окуни, а также изредка угри, которые остались после разведения их человеком в этих местах. В реке Котра обитают плотва, щука, язь, пескарь и другие виды рыб.

Заповедник населяют 10 видов амфибий и 6 видов пресмыкающихся. Здесь встречаются животные отнесенные в Литве к исключительно редким: изумрудного цвета древесная лягушка квакша и неядовитая змея медянка обыкновенная. В болотах обитает множество обыкновенных ужей, живородящих ящериц, встречается и гадюка обыкновенная — единственная ядовитая змея в заповеднике.

На территории заповедника отмечено 188 видов птиц. Символом заповедника стала одна из них — глухарь. Здесь сохранился один из самых

тыrimai, nors jau rasta 308 jų rūšys.

Rezervate aptikti 874 rūšių vabalai, 353 rūšių plėviasparniai ir 1 018 rūšių drugiai. Tarp retųjų vabalų sutinkami Šneiderio kirmvabaliai, ūsuočiai dailidės, margieji grambuoliai. Iš drugių paminėtini šiauriniai perlinukai, pelkiniai satyrai, taškuotieji melsviai. Rezervate aptinkama tik 13 rūšių žuvų. Aukštapelkėje esančių ežerų vanduo yra rūgštus, todėl juose gyvena tik ešeriai ir pavieniui užsilikę kadaise čia įveisti unguriai. Kiek geresnės sąlygos žuvims veistis yra Katros upėje, kur gyvena kuojos, lydekos, meknės, grūžliai ir kitos žuvis.

Rezervate gyvena 10 rūšių varliagyviai ir 6 rūšių ropliai. Čia sutinkami Lietuvoje išskirtinai retiems gyvūnams priskiriami medvarlė ir lygiažvynis žaltys. Pelkyne gausu geltonskruočių žalčių, gyvavedžių driežų, pastebimos paprastosios angys.

Rezervate itin gausu įvairių paukščių, iš viso aptikti 183 rūšių sparnuočiai. Rezervato simboliu yra tapęs kurtinys, nes raiste išlikusi viena iš gausiausių šių paukščių susitelkimo vietų Lietuvoje. Pelkyne gyvena ir tetervinai. Čepkeliai garsūs retais ar

многочисленных токов этих птиц в Литве. Чяпкяляй славится тем, что здесь обитают такие исчезающие и редкие виды птиц, как дупель, змеяяд, филин, золотистая ржанка. Обычное дело увидеть тут и другие редкие виды: мохноногого сыча, трехпалого дятла, седого дятла, клинтуха, белоспинного дятла, черного аиста, фифи и др.

В заповеднике обитает 41 вид млекопитающих. Во влажных лесах (ольсах) и вдоль реки Котры хозяйничают бобры, в реке живут и выдры. В лесах водятся лоси и кабаны, а также крупные хищные звери: волки и рыси.

Окрестности Чяпкяляй обжиты людьми с давних времен. Близ деревни Катра археологами обнаружены четыре поселения каменного века (возраст 6 тыс. лет). На примыкающих к болоту территориях и на его островах до сих пор сохранилось 16 дуплистых вековых сосен — уникальных объектов культурного наследия, которые еще помнят о временах бортевого пчеловодства. И как следствие, на гербе Варенского района, на территории которого расположен заповедник, изображена пчела. В литовской этнографической деревне Мустейка можно посетить музей пчеловодства.

В поселке Марцинконис, в здании администрации расположилась природоведческая экспозиция

nykstančiais paukščiais – stulgiais, gyvatedžiais, didžiais apuokais, dirviniais sėjikais. Pelkyne įprasti kitur jau reti sparnuočiai – lututės, tripirščiai geniai, pilkosios meletos, uldukai, baltnugariai geniai, juodieji gandrai, tikučiai.

Rezervate aptikti 41 rūšies žinduoliai. Medžiotojų nelankomuose miškuose gausu briedžių, šernų. Šlapiuose miškuose ir ties Katros upe karaliauja bebrai, užklysta ūdros. Nuošaliuose miškuose veisiasi vilkai ir lūšys. Raistuose vis dar aptinkami baltieji kiškiai.

Čepkelių raisto apylinkėse žmonių gyventa nuo seno. Katros kaimo apylinkėse aptiktos keturios akmens amžiaus gyvenvietės. Apyraistyje ir raisto salose iki šiol išlikę 16 drevėtų pušų, unikalių gamtos paveldo objektų, kurios mena drevinės bitininkystės laikus.

Marcinkonyse, direkcijos pastate įrengta Čepkelių rezervato ekspozicija, supažindinanti su unikaliu gamtos objektu, rodomi video filmai, skaitomos paskaitos, organizuojamos ekskursijos. Už 5 km nuo Marcinkonių Čepkelių raisto pakraštyje

Черный аист
Juodasis gandras

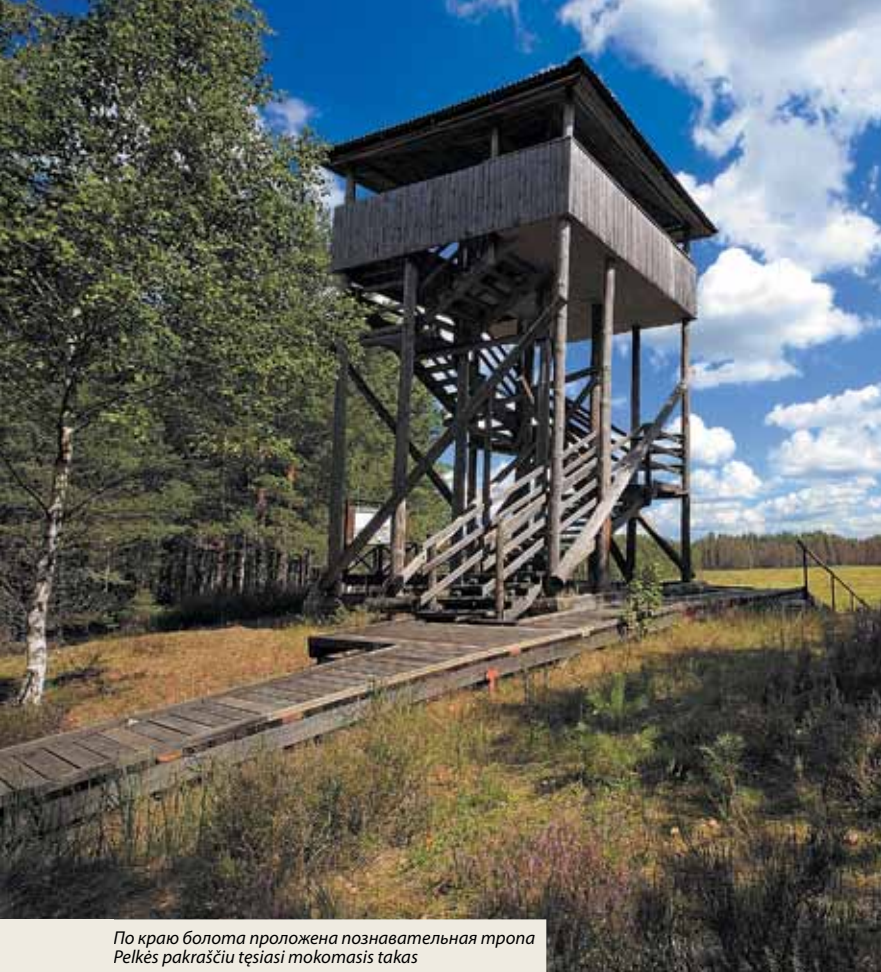
Ястреб-тетеревятник
Vištvanagis

Тетерев
Tetervinas

Глухарь — символ болот Чяпкяляя
Kurtinys – Čepkelių pelkės simbolis

По краю болота проложена познавательная тропа
Pelkės pakraščiu tęsiasi mokomasis takas

Сухие леса вокруг болот богаты грибами
Sausi apypelkio miškai turtingi grybais

Верховье ручья Мустейка
Musteikos upelio aukštupyje

заповедника «Чяпкяляй», где посетители знакомятся с этим уникальным природным объектом. Здесь также демонстрируются видеофильмы, читаются лекции и организуются экскурсии.

В 5-ти километрах от поселка Марцинконис, на краю болотного массива Чяпкяляй, оборудована познавательная экологическая тропа протяженностью 1,5 км. Это предоставляет туристам прекрасную возможность познакомиться с крупнейшим в Литве верховым болотом и материковыми дюнами, полюбоваться со смотровой башни бескрайними болотными просторами. Часть тропы приспособлена и для посетителей с функциональными ограничениями. Посещать заповедник в познавательных туристических целях разрешается только в сопровождении сотрудника заповедника или при получении письменного разрешения дирекции.

Центр посетителей государственного природного заповедника «Чяпкяляй»:

**LT-65303 Литва, Варенский р-н, поселок Марцинконис
ул. Шилагелю, 11.
Тел.: +370 310 44466, +370 310 46388
Эл. почта: info@dzukijosparkas.lt
Сайт: www.cepkeliai-dzukija.lt**

yra įrengtas 1,5 km ilgio mokomasis takas, kur galima susipažinti su didžiausia šalies aukštapelke ir žemyninėmis kopomis, iš apžvalgos bokšto pasidairyti po pelkės platybes. Dalis tako pritaikyta neįgaliesiems lankytojams. Pažintiniais tikslais lankytis rezervate leidžiama tik lydint дирекcijos darbuotojui arba gavus дирекcijos raštišką leidimą.

Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato lankytojų centro:

**Šilagėlių g. 11, Marcinkonys,
LT-65303 Varėnos r.**

Tel.: (8 310) 44466, (8 672) 46388

El. paštas: info@dzukijosparkas.lt

Internetė: www.cepkeliai-dzukija.lt

Республиканский
ландшафтный заказник
«Гродненская пуца»

Gardino girios
respublikinis
kraštovaizdžio draustinis

Червонец щавелевый
Zvilgantysis auksinukas

Мох — кукушкин лен
Paprastasis gegužlinis

Закат в Пуце
Saulėlydis girioje

Гродненская пуца является частью одного из крупнейших в Европе лесных массивов, расположенного на территории соседних стран — Беларуси, Литвы и Польши — и известного как Августовская пуца. Эта экосистема соединяет леса Западной и Восточной Европы, ее по праву относят к территориям, образующим «зеленые легкие Европы», и поэтому каждая из трех стран предпринимает меры по ее охране и рациональному использованию. В белорусской части Пуцы в 1978 г. созданы Сопоткинский и Гожевский ботанические заказники, которые в середине 2000-х гг. преобразованы в республиканский ландшафтный заказник «Гродненская пуца» с целью сохранения в естественном состоянии ценных природных ландшафтов, лесных и луговых экологических систем, дикорастущих растений и диких животных, относящихся к видам, включенным в Красную книгу Республики Беларусь, а также их мест произрастания и обитания. Протяженность заказника с запада на восток составляет около 30 км, с севера на юг — около 17 км, площадь — 205 км².

С точки зрения географии регион Гродненской пуцы уникален для Беларуси: это наиболее низкое положение над уровнем моря на территории страны (самая низкая точка Беларуси — урез реки

Gardino giria yra vieno stambiausių Europoje miškų masyvo, esančio kaimyninių šalių – Baltarusijos, Lietuvos (Kapčiamiesčio miškai) ir Lenkijos – teritorijose ir žinomo kaip Augustavo giria, dalis. Ši ekosistema apjungia Vakarų ir Rytų Europos miškus, ji teisėtai priskiriama prie „žaliuosius Europos plaučius“ sudarančių teritorijų, ir todėl kiekviena iš trijų šalių imasi priemonių ją saugoti ir racionaliai naudoti. Baltarusijoje esančioje girios dalyje 1978 metais buvo įkurti Sapackinės ir Gožos botaniniai draustiniai, kurie 2000 metais buvo pertvarkyti į Gardino girios respublikinį kraštovaizdžio draustinį, siekiant išsaugoti natūralius kraštovaizdžius, miškų ir pievų ekosistemas, laukinius augalus ir gyvūnus, įtrauktus į Baltarusijos Respublikos raudonąją knygą, šių rūšių buveines. Iš vakarų į rytus draustinis driekiasi maždaug 30 km, o iš šiaurės į pietus – maždaug 17 km, plotas 205 km².

Geografiniu požiūriu Gardino girios regionas yra unikalus Baltarusijai – tai pati žemiausia šalies teritorijos vieta virš jūros lygio (pats žemiausias Baltarusijos taškas – Nemuno upės lygis Privalkos kaimo rajone – 80,3 m

Сосновые леса богаты черникой
Pušynuose gausu mėlynių

Многоножка обыкновенная
Paprastoji šertvė

Белокрыльник
Pelkinis žinginyš

Reka Maryxa
Maros upė

Reka Черная Ганча
Juodoji Ančia

Ручей
Upeliukas

Неман в районе деревни Привалки — 80,3 м абсолютной высоты). Территория заказника принадлежит к южной части зоны распространения последнего, Поозерского, ледника, где сформировалась живописная мозаика ледниковых форм рельефа, а история его формирования неразрывно связана с развитием долины Немана. Эстетически привлекательны камовые холмы, заболоченные котловины, занятые небольшими верховыми и переходными болотами. Встречаются эоловые гряды.

Особую ценность придают заказнику глубоко, как у горных рек, врезанные долины рек Шлямица, Марыха, Черная Ганча, имеющие сложное строение с дюнами различной формы с асимметричными склонами, кучевыми песками в форме беспорядочно расположенных холмов, останцами, гривами, промоинами, ложбинами и старицами. На крутых, каньонообразных склонах простираются вековые дубравы, липняки, ельники, в которых встречаются редкие и охраняемые виды растений и животных. Особую ценность представляет собой пойменная часть старого русла Черной Ганчи от шоссе Соничи-Лесная до впадения в нее реки Марыха. Топкие места делают эту территорию крайне труднодоступной для человека, что способствует сохранению растений и животных.

absoliutaus aukščio). Draustinio teritorija priklauso pietinei paskutinio Nemuno ledyno, kuris suformavo vaizdingą ledynmečio formų reljefo mozaiką, išplitimo sričiai, o kraštovaizdžio formavimosi istorija tampriai susijusi ir su Nemuno upės slėnio susidarymu. Estetiškai patrauklios keiminės kalvos, užpelkėjusios daubos su nedidelėmis aukštapelkėmis ir tarpinėmis pelkėmis, esama kopagūbrių.

Ypatingos vertės draustiniui suteikia giliai įsirižę Šliamicos, Maros, Juodosios Ančios upių, primenančių kalnų upes, slėniai, turintys sudėtingą struktūrą su įvairios formos kopomis su asimetriniais šlaitais, netvarkingai išsimėčiusiais kupstiniais smėlynais, atodangomis, priekrantės seklumomis, išgraužomis, daubomis ir senvagėmis. Ant stačių, panašių į kanjonus šlaitų, veši šimtamečiai ažuolynai, liepynai, eglynai, kuriuose aptinkama retų ir saugomų augalų ir gyvūnų rūšių. Labai vertinga yra senosios Juodosios Ančios salpinė vagos išgraužos dalis nuo Soniči–Lesnaja plento iki jos santakos su Maros upe. Klampios vietos šią teritoriją daro labai sunkiai pasiekiamą žmogui, o tai padeda išsaugoti

Озеро Ендреня
Jendrenios ežeras

Остров на озере Чарне
Čarne ežero sala

Озеро Савек
Saveko ežeras

Озеро Кавеня
Kavenios ežeras

Живописными ландшафтами отличается центральная часть заказника с замкнутыми бессточными озерами (Ендреня, Кавеня, Савек, Чарне и др.) ледникового происхождения и участки коренного берега Немана. Необычайно красивы родники в долинах рек, ручьев и котловинах озер.

В окрестностях городского поселка Сопоцкин, в непосредственной близости от границ заказника, расположены высокие холмы, с которых открывается захватывающий вид на Гродненскую пушу вплоть до государственных границ Литвы и Польши.

Основную часть территории заказника занимают леса (более 90%), из которых особую ценность имеют растительные сообщества с преобладанием дуба, граба и липы. Возраст некоторых деревьев достигает 250–300 лет. В заказнике можно встретить все типы сосновых и березовых лесов, болот и лугов Беларуси, что является исключительно редким для особо охраняемых природных территорий страны. Здесь описано более 20 категорий биотопов, обладающих высокой экологической и эстетической ценностью и подлежащих сохранению в Европе. У южной границы заказника расположен Августовский канал — уникальное гидротехническое сооружение первой половины XIX века.

Длина канала на территории Беларуси составляет

augalus ir gyvūnus. Labai vaizdingais krašto vaizdžiais išsiskiria centrinė draustinio dalis su nepratakiais ledynmečio kilmės ežerais (Jendrenia, Kavenia, Savek, Čarne ir kt.) ir Nemuno slėnio atkarpos. Labai vaizdingi šaltiniai trykšta upių slėniuose ir ežerų daubose.

Sapackinės gyvenvietės apylinkėse, prie pat draustinio ribos, yra aukštų kalvų, nuo kurių atsiveria užburiantis vaizdas į Gardino girią iki pat Lietuvos ir Lenkijos valstybinių sienų.

Pagrindinę draustinio teritorijos dalį užima miškai (daugiau negu 90%). Ypač vertingos augalų bendrijos, kuriose vyrauja ąžuolai, skroblai ir liepos. Kai kurių medžių amžius siekia 250–300 metų. Draustinyje galima aptikti visą Baltarusijoje esančių pušynų ir beržynų, pelkių ir pievų įvairovę, tuo išsiskiriant šalies saugomų teritorijų tarpe. Čia randama daugiau kaip 20 Europoje saugomų buveinių tipų, pasižyminčių didele ekologine ir estetine verte. Prie pietinės draustinio sienos driekiasi Augustavo kanalas – XIX amžiaus pirmosios pusės unikalus hidrotechninis įrenginys. Kanalo ilgis Baltarusijos teritorijoje – maždaug 22 km, vidutinis gylis – 1,8 m.

около 22 км. Средняя глубина — 1,8 м. Канал построен в 1824–1839 гг. для перевозки грузов из бассейна Днепра до Балтийского моря через Польшу. В 2004–2006 гг. была проведена его коренная реконструкция.

Важная особенность заказника в том, что на относительно небольшой территории отмечается очень высокий уровень биологического видового разнообразия: более 800 видов сосудистых растений и около 230 видов позвоночных животных, из них в Красную книгу Беларуси занесено более 20 видов растений и более 30 видов животных. Некоторые растения, например: бурачок Гмелина, шелковник плавающий, прострел богемский, овсяница песколюбивая, были обнаружены в Беларуси только на этой территории. Очень эффектно выглядят желтые корзинки козлородника Горского, который произрастает на приречных и борových песках и является эндемиком белорусско-литовского понеманья, то есть растет только на северо-западе Беларуси и юго-западе Литвы.

В лесах заказника водятся редкие и охраняемые виды зверей: рысь и барсук. В холодных и чистых реках и ручьях — форель и хариус.

Богатство птичьего царства поражает. В старых сосновых борах находится единственное

Kanalas pastatytas 1824–1839 metais gabenti krovinius iš Dniepro ir Vyslos baseinų į Baltijos jūrą aplenkiant Prūsiją dėl didelių muitų. 2004–2006 metais kanalas buvo rekonstruotas.

Svarbus draustinio ypatumas yra tai, kad palyginti nedidelėje teritorijoje aptinkama didelė rūšių įvairovė: daugiau kaip 800 rūšių induočių ir apie 230 stuburinių gyvūnų rūšių, iš kurių į Baltarusijos Respublikos raudonąją knygą įrašyta daugiau kaip 20 augalų ir daugiau kaip 30 gyvūnų rūšių. Kai kurie augalai, pavyzdžiui, smiltyninis laibenis, plūdinė kurlė, vėjalandė šilagėlė, smėlyninis eraičinas Baltarusijoje buvo aptikti tik šioje teritorijoje. Įspūdingai atrodo geltoni Gorskio pūtelio graižai. Šis augalas, sutinkamas tik paupių ir šilų smėlynuose, yra Baltarusijos–Lietuvos panemunių endemikas, tai yra auga tik Baltarusijos šiaurės vakaruose ir Lietuvos pietryčiuose.

Draustinio miškuose veisiasi retos ir saugomos žvėrių rūšys – lūšys ir barsukai, švariose upėse ir upeliuose – upėtakiai ir kiršliai.

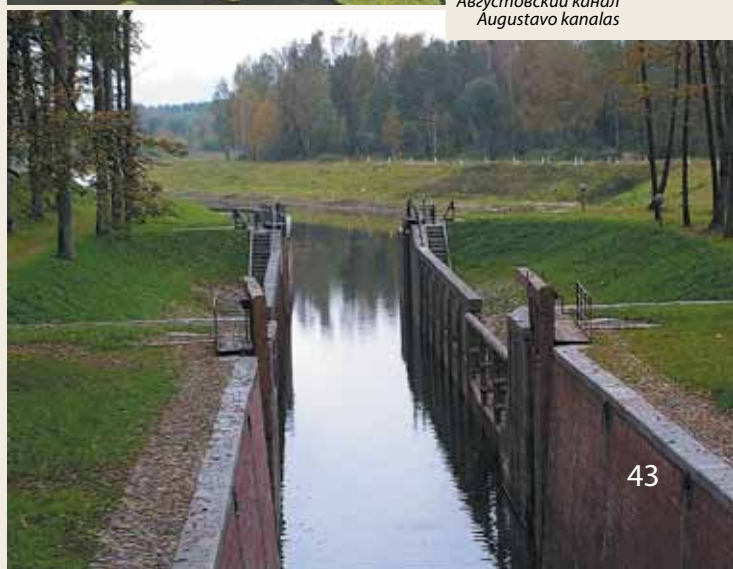
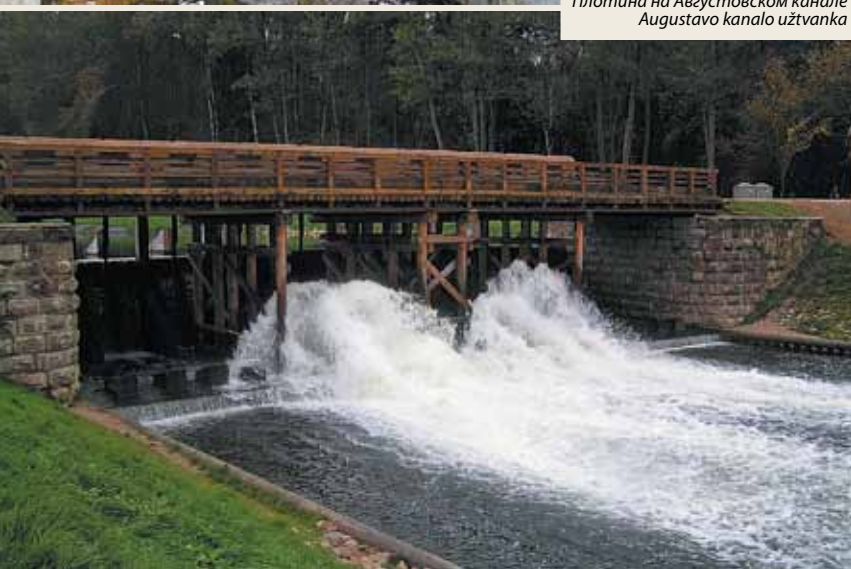
Stebina ir paukščių gausa. Senuose pušų šiluose yra vienintelė Baltarusijoje žinoma

Плотина на Августовском канале
Augustavo kanalo užtvanka

Августовский канал
Augustavo kanalas

известное гнездовье в Беларуси самой редкой хищной птицы — красного коршуна. Примерно тут проходит восточная граница распространения этого вида — дальше на восток он уже не гнездится. С большой вероятностью увидеть этих красивых птиц можно здесь с начала весны и до конца лета. Особенно любят коршуны охотиться в пойме Немана по староречью от деревни Дмисевичи до поселка Новая Гожа.

Еще один вид птиц, который также любит старые леса в поймах рек, но предпочитает смешанные и широколиственные их участки, встречается тут круглый год и намного чаще красного коршуна — это зеленый дятел. Легче всего услышать и увидеть зеленого дятла в лесу со старыми деревьями вдоль реки Черная Ганча и Августовского канала. Кроме древесных насекомых и их личинок, этот дятел очень любит полакомиться муравьями в муравейниках.

Любителям сплава на байдарках очень понравится быстрая и извилистая речка Черная Ганча. Именно тут велики шансы увидеть ярко окрашенного зимородка, которого англичане по праву называют «королем рыбаков».

В обрывистых песчаных берегах этой реки зимородки устраивают свои гнездовые норы, в которых

paties rečiausio plėšraus paukščio – rudojo peslio – lizdavietė. Maždaug čia eina rytinė šios rūšies paplitimo riba – toliau į rytus lizdų jis jau nesuka. Didelė tikimybė čia pamatyti šiuos gražius paukščius nuo pavasario pradžios iki vasaros pabaigos. Pesliai ypač mėgsta medžioti Nemuno salpos senvagėje nuo Dmisevičių kaimo iki Novaja Goža gyvenvietės.

Dar viena paukščių rūšis, kuri taip pat mėgsta senus salpinius miškus, ypač mišrius ir plačialapius medynus, čia sutinkama visus metus ir gerokai dažniau nei rudasis peslys. Tai – žalioji meleta. Lengviausia jos klyksmus išgirsti ir pamatyti senmiškiuose prie Juodosios Ančios upės ir Augustavo kanalo. Šis paukštis minta ne tik medžiuose esančiais vabzdžiais ir jų lervomis, jis taip pat labai mėgsta pasmaguriauti skruzdėlėmis skruzdėlynuose.

Mėgėjams plaukti baidarėmis labai patiks greita ir vingiuota Juodosios Ančios upė. Būtent čia didelė galimybė pamatyti ryškiaspalvį tulžį, kurį anglai teisėtai vadina „žveju – karaliumi“. Skardinguose smėlėtuose šios upės krantuose tulžiai įrengia savo lizdų

Зеленый дятел
Žalioji meleta

Средний дятел
Vidutinis margasis genys

Река Неман у д. Дмисевичи
Nemunas ties Dmisevičių k.

Красный коршун
Rudasis peslys

Лиса
Lapė

Токующий тетерев
Besituokiantis tetervinas

Зимородок
Tulžys

Синица-лазоревка
Mėlynoji zylė

Клест-еловик
Eglinis kryžiasnapis

с мая по август выводят два, а некоторые пары — даже три выводка.

Над водами Немана примерно в то же время можно наблюдать за водной охотой еще одного редкого рыболова — малой крачки. Небольшие и изящные бело-серо-черные птицы гнездятся прямо на песчаных косах и островках, питаются мелкими рыбками и крупными водными беспозвоночными.

Поздней осенью и зимой, когда листва деревьев не мешает наблюдать за лесными видами птиц, в старых и заболоченных лесах можно сначала услышать громкий стук, а потом и увидеть самого крупного нашего дятла — желну полностью чёрного, с красной шапочкой.

Если мороз не очень силен и у вас есть время подождать 20-30 минут, то увидите, как на лесных опушках или по краю лесных дорог регулярно снуют в поисках корма совместные стайки разных видов синиц, обыкновенных поползней и пищух, а также самые маленькие птицы Европы — желтоголовые корольки. Время от времени к ним присоединяются более ярко окрашенные малый и средний пестрые дятлы.

Богато видовое разнообразие в заказнике насекомых: бабочек, стрекоз, жуков, ос, шмелей, пчел и других насекомых.

olas, kuriose gegužės–rugpjūčio mėnesiais susilaukia dviejų, o kai kurios poros – net trijų vadų.

Virš Nemuno vandenų maždaug tuo pačiu metu galima stebėti dar vieno reto žuvų gaudytojo – mažosios žuvėdros – medžioklę vandenyje. Nedideli ir grakštūs šie šviesiai pilki, su juodu viršugalviu, paukščiai lizdus suka tiesiai smėlėtose nerijose ir salelėse, minta smulkiomis žuvelėmis ir stambiais vandens bestuburiais.

Vėlyvą rudenį ir žiemą, kai medžių lapai nekliudo stebėti miško paukščių rūšis, senuose ir užpelkėjusiuose miškuose iš pradžių galima išgirsti garsų stuksenimą, o po to ir pamatyti patį stambiausią mūsų genį – juodąją meletą – juodą, su raudona kepurėle.

Jeigu šaltis nėra stiprus ir jūs turite laiko palaukti 20–30 minučių, pamatysite, kaip pamiškėse arba miško keliukų pakraščiuose nuolatos ieškodami maisto kartu zuja įvairių rūšių zylių, bukučių ir lipučių būriai, taip pat patys mažiausi Europos paukščiai – nykštukai. Laikas nuo laiko prie jų prisijungia ryškesnių spalvų mažasis ir vidutinis margie-

Комар-долгоножка
Ilgakojis uodas

Шмель на вереске
Katanė ant viržiu

Лимонница
Citrinukas

Стрекоза четырехпятнистая
Keturtaškė skėtė

Наибольшую флористическую и фаунистическую ценность в заказнике представляют долина реки Шлямица от озера Шлямы до д. Калеты и далее до впадения ее в реку Марыха, долина реки Черная Ганча от д. Соничи до ее слияния с Марыхой, старые сосняки в окрестностях д. Дмисевичи, пойма Немана, эстетически привлекательные крупнохолмистые участки у рек Черная Ганча, Марыха, Шлямица, высоковозрастные дремучие леса в Гожском лесничестве и многие другие.

Богата Гродненская пуца и в историческом плане. На территории заказника и в его ближайших окрестностях находятся могила повстанцев 1863 г. на Лисьей горе у д. Кадыш, предвоенные фортификационные сооружения, музей В. Усова, памятник советским пограничникам в окрестностях д. Головенчицы, музей Августовского канала в д. Немново, выразительные культовые сооружения, бывшие усадьбы.

Вдоль канала, в границах заказника и в непосредственной близости к его территории, в разные годы было выявлено около 50 стоянок и селищ каменного и бронзового веков и поселений эпохи средневековья.

ji geniai.

Turtinga rūšių įvairovė pasižymi draustinio vabzdžiai: drugeliai, žiogai, vabalai, vapsvos, kamanės ir kita.

Didžiausios draustinio floros ir faunos vertybių sankaupos yra Šliamicos upės slėnis nuo Šliamų ežero iki Kaletų kaimo ir toliau, kol ji įteka į Maros upę, Juodosios Ančios upės slėnis nuo Soničių kaimo iki jos susiliejimo su Mara, senieji pušynai Dmisevičių kaimo apylinkėse, Nemuno salpa; estetiškai patrauklūs daug kalvų turintys ruožai prie Juodosios Ančios, Maros, Šliamicos upių; senieji neįžengiami miškai Gožos girininkijoje ir kitur.

Gardino giria turtinga ir istoriniu požiūriu. Draustinio teritorijoje ir artimiausiose apylinkėse yra 1863 m. sukilimo dalyvių kapinės ant Plikojo (rus. Lisjej) kalno prie Kadyšo kaimo, prieškariniai fortifikaciniai statiniai, V. Usovo muziejus, paminklas sovietų pasieniečiams Golovenčicy kaimo apylinkėse, Augustavo kanalo muziejus Nemново kaime, išraiškingi kulto pastatai, buvę vienkiemiai. Išilgai kanalo, draustinio teritorijoje ir visai šalia jo, įvairiais metais buvo atrasta maždaug 50

Фортификационное сооружение (дом) II Мировой войны у границ заказника
Antrojo pasaulinio karo metu įtvirtinimai prie draustinio ribos

Дворец Воловичей в Святске
Sviatsko rūmai

Щитолистник
Pelkinė raistėnė

Сфагнум Магеллана
Magelaninis kiminas

Молодая елочка
Eglutė

Река Шлямица
Šliamicos upė

Республиканский ландшафтный заказник «Гродненская пуща» передан в оперативное управление Гродненскому райисполкому
Сайт: www.grodnorik.gov.by.
Развитием рекреационно-туристического потенциала Августовского канала и окрестностей занимается специальный туристско-рекреационный парк «Августовский канал»
Сайт: www.grodnoturinvest.by
и турагентство «НемновоТур»
Сайт: www.nemnovotour.by

akmens ir bronzos amžiaus stovyklaviečių ir sodybviečių bei viduramžių laikų gyvenviečių.

Respublikinio kraštovaizdžio draustinio „Gardino giria“ valdymas priskirtas Gardino rajono vykdomajam komitetui
Internete: www.grodnorik.gov.by.
Rekreacine-turistine Augustavo kanalo potencialo plėtra užsiima specialus turistinis-rekreacinis parkas „Augustavo kanalas“ ir turistinė agentūra „Nemnovotour“
Internete: www.nemnovotour.by

Республиканский
ландшафтный
заказник «Котра»

Katros respublikinis
kraštovaizdžio draustinis

Стрекоза желтая на посконнике
Geltonsparnė skėtė ant ketero

Вечер в Котранской пуше
Vakaras Katros girioje

Котранская пуца, восточная часть Гродненской пуцы, представляет собой крупный лесной и болотный массив в верховье реки Котра на обширной водно-ледниковой низине в Беларуси и Литве. На белорусском участке был образован республиканский ландшафтный заказник «Котра», прилегающий к границе с Литовской Республикой. По другую сторону границы литовская часть единого природного комплекса еще раньше была включена в государственный заповедник «Чяпкяляй». Оба охраняемых природных объекта имеют статус водно-болотного угодья международного значения в соответствии с Рамсарской конвенцией, а вместе они образуют трансграничное водно-болотное угодье.

Территория заказника вытянута вдоль государственной границы в северо-восточном направлении полосой шириной от 2,5 до 7 км и протяженностью 32 км. Общая его площадь — 10,5 тыс. га. Заказник лежит возле южной границы распространения поозерского ледника, которая «обозначена» восемью геологическими памятниками природы республиканского и местного значения в Щучинском и Вороновском районах Гродненщины. Характерными и распространенными элементами рельефа являются эоловые песчаные дюны, гряды и котловины. Участки эолового рельефа распространены

Katros giria, rytinė Gardino girios dalis, yra didelis miško ir pelkių masyvas Katros upės viršupyje plačioje ledyno vandens tirpsimo suformuotoje žemumoje Baltarusijoje ir Lietuvoje. Baltarusijos teritorijoje buvo įkurtas Katros respublikinis kraštovaizdžio draustinis, prigludantis prie Lietuvos Respublikos sienos. Kitoje sienos pusėje lietuviškoji bendro gamtinio komplekso dalis jau anksčiau buvo įtraukta į Čepkelių valstybinį gamtinį rezervatą. Abi teritorijos įtrauktos į Ramsaro konvencijos tarptautinės svarbos saugomų šlapžemių sąrašą ir suformuoja tarpvalstybinę Ramsaro konvencijos saugomą teritoriją.

Draustinio teritorija tęsiasi išilgai valstybinės sienos šiaurės rytų kryptimi ruožu, kurio ilgis siekia 32 km, o plotas – nuo 2,5 iki 7 km. Bendras draustinio plotas – 104,6 km². Draustinis prigludęs prie pietinės paskutiniojo ledyno išplitimo ribos, kurią „žymi“ aštuoni geologiniai respublikinės ir vietinės reikšmės gamtos paminklai Ščiučino ir Varanavo rajonuose Gardino srityje. Būdingi ir paplitę reljefo elementai yra vėjo supustytos smėlio kopos, gūbriai ir daubos. Eolinio reljefo plotai išplitę išilgai upių sistemų, aplink

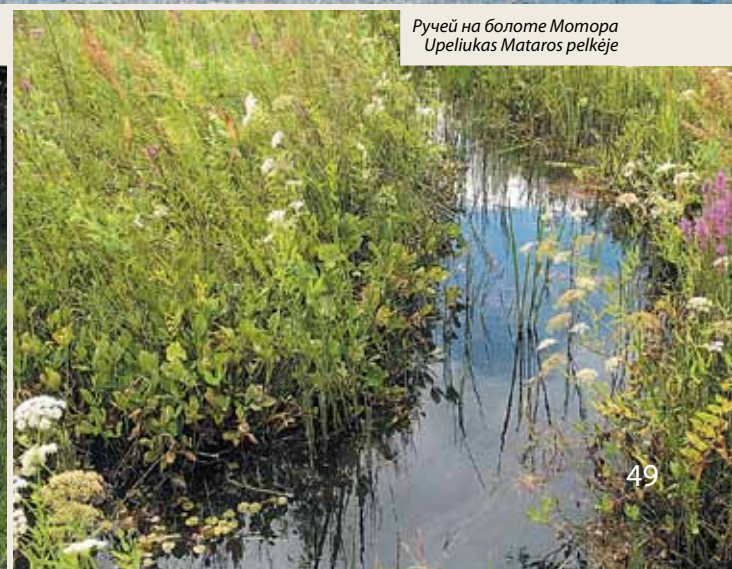
Озеро Красково
Kraskovo ežeras

Озеро Черное
Čiornoje ežeras

Ручей на болоте Мотора
Upeļiukas Mataros pelkėje

вдоль речных систем, вокруг озер, древних ложбин. Одной из разновидностей эолового рельефа являются кучевые пески, представленные в форме беспорядочно расположенных невысоких холмов. В природных комплексах водно-ледниковой низины преобладают болотные и заболоченные участки, ложбины, выходящие к долинам рек и занимающие место зарастающих озер. Рельеф заказника равнинный, абсолютные высоты лежат в пределах 128-132 м. Самая высокая точка над уровнем моря на территории заказника — 141,0 м, самая низкая — урез воды реки Котра вблизи его юго-западной границы — около 120 м.

Основой всего природного комплекса является река Котра, которая в границах заказника образует меандры, протоки, старицы, небольшие, но глубокие пойменные озера. Притоки Котры, впадающие в нее как на территории заказника, так и вблизи его границ (Скарбянка, Низянка, Невиша), в основном канализированы. По нынешней территории заказника в 1964–1979 гг. были проложены многочисленные мелиоративные каналы, которые уже утратили свое водорегулирующее значение, зарастают древесной и кустарниковой растительностью, местами перегорожены бобровыми плотинами. В северо-восточной части территории заказника

ežerus, senus klonius. Viena iš eolinio reljefo atmainų yra netvarkingai išsimėtę smėlio kauburiai. Priedyninės žemumos gamtiniuose kompleksuose vyrauja užpelkėję plotai, upių slėnių link nutįsę ir užželiančių ežerų vietą užimantys duburiai. Draustinio reljefas – lyguminis, absoliutūs aukščiai – nuo 128 iki 132 metrų. Pats aukščiausias draustinio teritorijos taškas virš jūros lygio – 141 m, pats žemiausias – Katros upės vandens lygis prie jos pietvakarinės ribos – maždaug 120 m.

Viso gamtos komplekso pagrindas – Katros upė, kuri draustinio ribose suformuoja kilpas, pratakus, senvages, nedidelius, bet gilius salpinius ežerus. Katros intakai, įtekantys į ją tiek draustinio teritorijoje, tiek greta jo ribų (Skarbianka, Nizianka ir Neviša), iš esmės yra kanalai. Dabartinėje draustinio teritorijoje 1964–1979 metais buvo iškasta daug savo vandens reguliavimo reikšmę jau praradusių melioracijos kanalų, kurie apaugo medžiais ir krūmokšniais, vietomis pertverti bebrų užtvankų. Šiaurės rytinėje teritorijos dalyje yra nedidelis Kraskovo ežeras. Istoriskai ežeras yra senųjų tėkmių į

Река Котра после дождя
Katros upė po lietaus

Зарастающие луга
Užželiančios pievos

Сосновый лес на древних дюнах
Pušynas senkopėse

Зарастающий лесной мелиоративный канал
Užželiantis miško melioracijos kanalas

Река Моторка
Mataros upė

Осоковое болото
Viksvynas

Сосны на хуторе Зуброво
Zubravo vienkiemio pušys

Экологическая тропа
Ekologinis takas

Ольс
Alksnynas

Белозор на болоте Мотора
Pelkinė mandrauninkė Mataros pelkėje

Краски болота Мотора
Mataros pelkės spalvos

находится небольшое озеро Красково. Исторически озеро являлось частью древней ложбины стока в реку Котра, но в отдельные поры года через канал соединяется с рекой Низянка. В южных окрестностях озера Красково проходит экологическая тропа.

В Котранской пуще преобладают сосновые леса (более 40%). Участки с повышенным увлажнением занимают еловые, березовые и смешанные леса, заболоченные участки — черноольшаники. Вдоль рек сформировались пойменные луга и болота, иногда окаймленные небольшими ленточными суходольными лугами. Мозаичные верховые и переходные болота встречаются повсеместно. Всего на территории заказника «Котра» было выделено 18 особо ценных растительных сообществ, редких для Беларуси, и 11 биотопов, охраняемых в Европе, которые занимают более 80% территории Котранской пущи. Наибольшую площадь в границах заказника среди охраняемых биотопов в Европе занимают западная тайга и листопадные заболоченные леса.

Очень живописно единственное в своем роде белорусско-литовское болото Мотора в восточной части заказника, образовавшееся на месте осушенного одноименного озера в послевоенные годы.

Растительный мир заказника включает 635 видов высших сосудистых растений, что составляет около

Katros upės duburį dalis, tačiau lietingaisiais metų laikais kanalais susijungia su Niziankos upe. Šiaurinėmis Kraskovo ežero apylinkėmis driekiasi ekologinis takas.

Katros girioje vyrauja pušų miškai (daugiau negu 40 %). Drėgnesnėse vietose auga eglių, beržų ir mišrūs miškai, užpelkėjusiuose plotuose – alksniai. Palei krantus plyti užliejamos pievos ir pelkės, kartais apsuptos nedidelių sauspievių kilpų. Visur driekiasi mozaikinės aukštapelkės ir tarpinio tipo pelkės. Iš viso Katros draustinyje buvo išskirta 18 ypač vertingų respublikinės reikšmės augalų bendrijų ir 11 Europoje saugomų buveinių, kurios užima daugiau negu 80 % Katros girios teritorijos. Didžiausią Europoje saugomų buveinių plotą draustinio teritorijoje sudaro vakarų taiga ir užpelkėję lapuočių miškai.

Rytinėje draustinio dalyje Baltarusijos ir Lietuvos pasienyje plyti labai vaizdinga vienintelė tokia Mataros pelkė, susidariusi sovietiniais metais nusausinto to paties pavadinimo ežero vietoje.

Draustinio augalijos pasaulį sudaro 635 aukštųjų induočių rūšys – tai sudaro maž-

Болото Мотора
Mataros pelkė

Высоковозрастный клен в деревне Романово
Senasis Romanovo kaimo klevas

Орхидея лосняк Лёзеля на болоте Мотора
Dvilapis purvuolis Mataros pelkėje

Столетний дуб на березу Котры
Šimtametis ąžuolas Katros pakrantėje

35% от общего числа видов растений в Республике Беларусь. Очень ценными являются сохранившиеся единичные экземпляры вековых деревьев, в первую очередь дубов.

Из всего многообразия растений, произрастающих в заказнике «Котра», в Красную книгу Республики Беларусь включены 36 видов сосудистых растений, один вид мохообразных и 2 вида редких лишайников. Это такие растения, как ирис сибирский, лосняк Лёзеля, любка зеленоцветковая, берула прямая, мякотница однолистная, арника горная, ива лапландская, сон-трава, лобария легочная и др. Большинство из них охраняется и в Литве.

Богата Котранская пуца животными. Здесь обитает не менее 26 видов млекопитающих, среди которых не только занесенные в Красную книгу Республики Беларусь рысь и барсук, но и лось, олень, косуля, бобр, волк и лиса. В заказнике обитает множество лесных и болотных видов пернатых, в том числе и охраняемые — малый подорлик, черный аист и серый журавль. На растениях, в почве и в водоемах живут различные виды беспозвоночных животных, из которых чаще всего встречаются членистоногие — ракообразные, паукообразные и насекомые. Семь видов беспозвоночных занесены в Красную книгу Республики Беларусь: паук большой

daug 35 % visų Baltarusijos Respublikoje esančių augalų rūšių. Labai vertingi yra išlikę pavieniai šimtamečiai medžiai, ypač ąžuolai.

Iš visos Katros draustinio augalijos įvairovės 36 induočių rūšys, 1 samanų rūšis ir 2 kerpių rūšys – retos ir yra įtrauktos į Baltarusijos raudonąją knygą. Tai – sibirinis vilkdalgis, dvilapis purvuolis, žalsvažiedė blandis, plačialapė drėgnuolė, vienalapis gedutis, kalninė arnika, laplandinis karklas, vėjalandė šilagėlė, plačioji platužė ir kt. Dauguma jų saugomi ir Lietuvoje.

Katros giria turtinga ir retų gyvūnų. Čia gyvena ne mažiau kaip 26 žinduolių rūšys, tarp kurių ne tik į Raudonąją knygą įrašytos lūšys ir barsukai, bet ir briedžiai, elniai, stirnos, bebrai, vilkai ir lapės. Draustinyje taip pat gyvena daug miško ir pelkių sparnuočių, įskaitant ir saugomus mažąjį erelį rėksnį, juodąjį gandra, pilkąją gervę. Tarp augalų, dirvoje ir vandens telkiniuose gyvena įvairios bestuburių gyvūnų rūšys, iš kurių dažniausiai sutinkami nariuotakojai – vėžiagyviai, voragyviai ir vabzdžiai. Septynios bestuburių rūšys įtrauktos į Baltarusijos Respublikos raudonąją knygą: didysis plūdvoris,

сплавной, желтушка торфяниковая, жужелица блестящая, шмель Шренка, жук борос Шнейдера, кузнечик мечник обыкновенный, нехаленния красивая.

Например, паук большой сплавной обитает на пойменных лугах и в низинных болотах, недалеко от воды. Эти крупные пауки обычно сидят неподвижно в ожидании добычи, но могут быстро бегать по поверхности воды, погружаться в нее. На теле у него расположены гидрофобные волоски, обеспечивающие несмачиваемость покровов при погружении пауков под воду.

Кузнечик мечник обыкновенный — сравнительно крупное (около 2 см), стройное, с очень длинными усиками, бледно-зеленое, по краям с коричневатым отливом насекомое. Обитает на болотистых и сырых лугах, в осоковых и тростниковых зарослях. Единственная известная на Гродненщине популяция обитает на болоте Мотора.

Несмотря на то, что заказник «Котра» получил статус водно-болотного угодья международного значения (Рамсарской территории) еще в 2002 г., видовой состав мигрирующих тут весной и осенью птиц остается наименее изученным. Поэтому в самое интересное для натуралиста время (начало весны и осени) тут возможны большие и маленькие

pelkinis gelsvys, žalvarinis puošniažygis, Šrenko kamanė, Šneiderio kirmvabalis, tamsusis smailagalvis.

Pavyzdžiui, didysis plūdvoris veisiasi užliejamose pievose ir žemapelkėse, netoli vandens. Šie stambūs vorai paprastai nejudėdami tūno laukdami grobio, tačiau gali greitai bėgti vandeniui, panirti į jį, kad kūnas nepermirkėtų, jų kojos padengtos tankiais plaukeliais.

Ilgasparnis žiogas yra palyginti stambus (apie 2 cm), liaunas, labai ilgais ūsais, blyškiai žalias, su rudais atspalviais kraštuose vabzdys. Jis gyvena pelkėtose ir drėgnose pievose, viksvų ir nendrių brūzgynuose. Vienintelė žinoma Gardino srityje populiacija veisiasi Mataros pelkėje.

Nepaisant to, kad Katros draustinis dar 2002 m. buvo įtrauktas į Ramsaro konvencijos tarptautinės svarbos saugomų šlapžemių sąrašą, tačiau pavasarį ir rudenį čia migruojančių paukščių rūšys lieka mažiausiai ištirtinėtoms. Todėl pačiu įdomiausiu gamtininkui metu (pavasario ir rudens pradžioje) čia galimi dideli ir maži ornitologiniai atradimai.

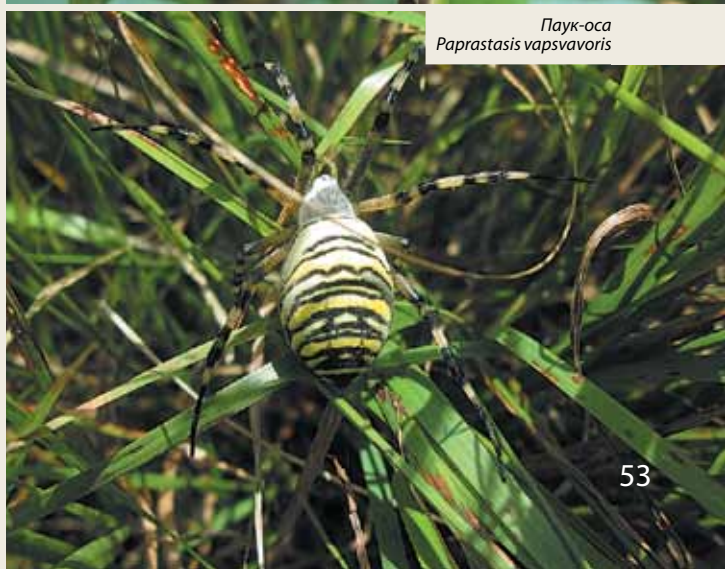
Безногая ящерица — веретеница
Trapuis gluodenas

Древесная улитка
Margoji mėsraige

Паук-крестовик
Voras-kryžiūtis

Паук-оса
Paprastasis vapšvavoris

орнитологические открытия. Всего на гнездовьях было отмечено 89 видов птиц, но многие виды можно отметить только во время сезонной миграции.

Летом на открытых заболоченных участках можно увидеть не только гнездящихся в заказнике серых журавлей, но также черных аистов. А в старых лесах круглый год встречается охраняемый трехпалый дятел, который, в отличие от всех других наших дятлов, ловко обходится только тремя пальцами при перемещении по стволам деревьев.

Хотя в заказнике встречаются волк, каменная и лесная куницы и даже единственная наша лесная кошка — рысь, шансы их увидеть туристам невелики. Однако на окружающих лес лугах и полях с многолетними травами регулярно охотятся крылатые хищники — малый подорлик и серый сорокопут. Сорокопут остается в заказнике на зиму. Когда он может наловить добычи больше, чем нужно, то делает запасы, накалывая лягушек и грызунов на колючки-иголки кустов и деревьев, а потом сторожит свою добычу, за что и получил вполне заслуженное латинское видовое название «excubitor», которое переводится как «караульный».

Окрестности Котранской пуцы с древних времен были заселены человеком. На территории заказника и вблизи его расположено множество стоянок и

Vasarą atvirose užpelkėjusiuose plotuose galima pastebėti ne tik draustinyje lizdus sukančias pilkąsias gerves, bet ir juoduosius gandrų. O senuose miškuose ištikus metus sutinkamas tripirštis genys, kuris, skirtingai nuo visų kitų mūsų žinomų genių, vikriai judėdamas medžių kamienais, apsieina tik su trimis pirštais.

Nors draustinyje galima sutikti vilką, akmeninę ir miškinę kiaunes ir net vienintelę mūsų miškų katę – lūšį, turistui juos pamatyti galimybės nėra didelės. Tačiau mišką supančiose daugiamečių žolių pievose ir laukuose nuolatos medžioja sparnuotieji plėšrūnai – mažasis erelis rėksnys ir plėšrioji medšarkė. Plėšrioji medšarkė draustinyje lieka ir žiemą. Kadangi grobio ji gali sumedžioti daugiau negu jai reikia, kaupdama atsargas, ant krūmų ir medžių spyglių pasmeigia varles ir graužikus, o po to saugo savo grobį, už ką ir gavo visiškai pelnytą lotynišką rūšies pavadinimą „excubitor“, kuris verčiamas kaip sargybinis.

Katros girios apylinkėse jau senovėje gyveno žmonės. Draustinio teritorijoje ir arti jo yra daug stovyklaviečių ir sodybviečių,

Сорокопут серый
Plėšrioji medšarkė

Бабочки пестрянки на короставнике
Margočiai ant dirvinės buožainės

Коростель
Griežlė

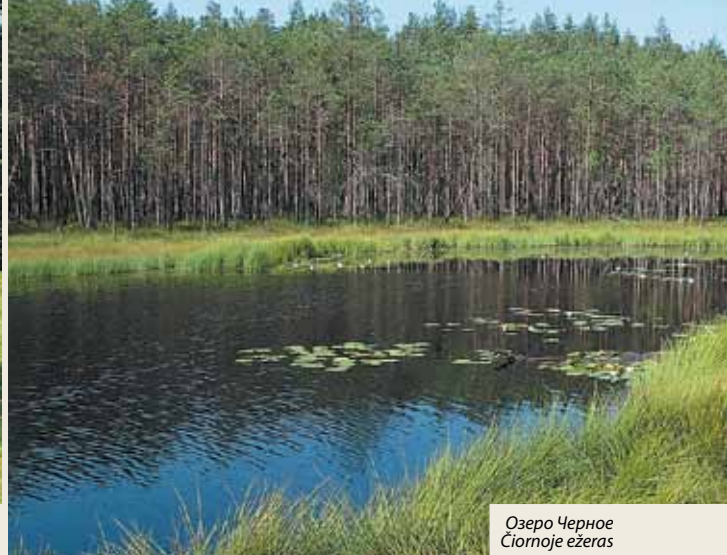

Муравейник
Skrudėlynas

Беседка для отдыха в районе хутора Иваче
Pavėsinė šalia Ivače vienkietio

Озеро Черное
Čiornoje ežeras

Хутор Зуброво
Zubravo vienkietyje

Старинный улей на хуторе Зуброво
Senovinis avilys Zubravo vienkietyje

Старинный амбар
Senovinis klounas

Хутор Иваче
Ivače vienkietis

селищ от каменного века до эпохи бронзы, средневековых городищ и могильников, католических и православных храмов. Люди издревле занимались здесь сбором даров леса, бортничеством, садоводством. Очень живописны среди лесов Котранской пуцци хутора Зуброво, Иваче и Волчьи Ямы. Сейчас в регионе довольно широко распространены ручное ткачество, вышивание, вязание, плетение из соломки и лозы, резьба по дереву, пчеловодство.

В заказнике действуют 4 туристических маршрута, проходящих по живописным и интересным местам Котранской пуцци, проложена экологическая тропа в южных окрестностях озера Красково.

Государственное природоохранное учреждение «Республиканский ландшафтный заказник «Котра»:

231544, Республика Беларусь, Гродненская область, Щучинский р-н, а/г Першемайск, ул. Школьная, 5
Тел.: +375 14 35016
Эл. почта: zakaznik-kotra@mail.ru

priskiriamų laikotarpiui nuo akmens amžiaus iki bronzos epochos, viduramžių gyvenviečių ir kapinynų, katalikų ir stačiatikių šventyklų. Žmonės jau nuo seno čia rinko miško gėrybes, užsiiminėjo drevine bitininkyste, sodininkyste. Labai vaizdingi Katros girios viduryje esantys Zubrovo, Ivačės ir Vilko duobės vienkietiai. Šiandien regione gana plačiai paplitęs audimas rankomis, siuvinėjimas, mezgimas, pynimas iš šiaudų ir vytelių, medžio drožyba, bitininkystė.

Draustinyje yra 4 vaizdingomis ir įdomiomis Katros girios vietomis nusidriekę turistiniai maršrutai bei šiaurinėje Kraskovo ežero apylinkėje esantis ekologinis takas.

Valstybinės gamtos įstaigos „Respublikinis kraštovaizdžio draustinis „Kotra“:
Peršmaisko agromiestelis, Ščiučino rajonas, Baltarusijos Respublika
Tel.: +375 14 35016
El. paštas: zakaznik-kotra@mail.ru

Республиканский
ландшафтный
заказник «Озёры»

Ežerų respublikinis
kraštovaizdžio draustinis

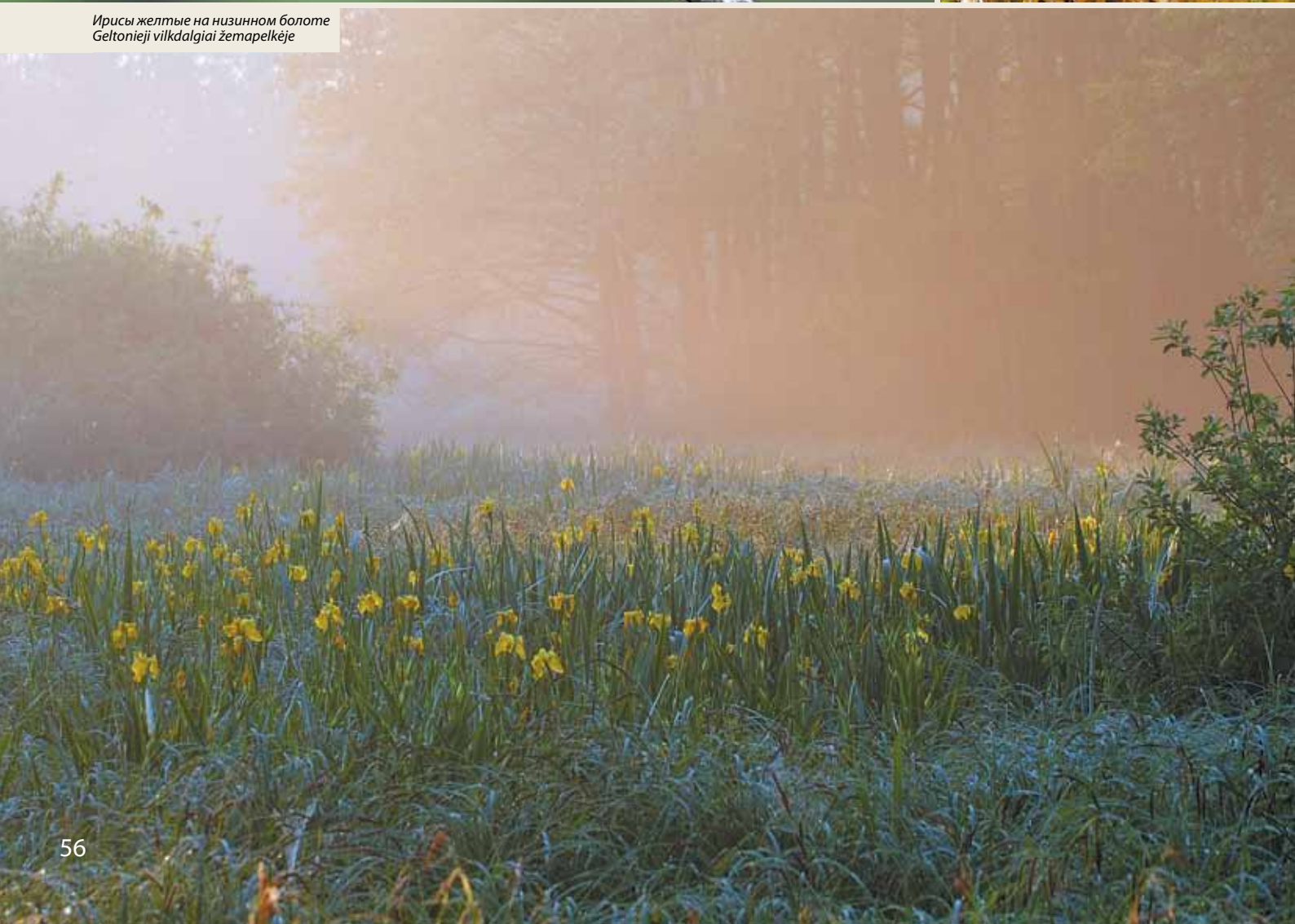
Мухоловка малая
Mažoji musinukė

Россянка
Apskritalapė saulašarė

Ирисы желтые на низинном болоте
Geltonieji vilkdalgiai žetapelkeje

Республиканский ландшафтный заказник «Озеры» расположен на северо-востоке Гродненского района у границы с Литвой и имеет площадь 23,9 тыс. га. Он был создан с целью сохранения в естественном состоянии ценных лесо-озерных экологических систем и уникальных природно-ландшафтных комплексов с участием дикорастущих растений и диких животных, относящихся к видам, включенным в Красную книгу Республики Беларусь.

Территория, на которой образован заказник, во времена Великого княжества Литовского и Речи Посполитой относилась к двум великокняжеским, а затем королевским Пущам — Озерской и Берштанской, которые входили в Гродненскую пущу.

Особую ценность в заказнике имеют экосистемы 16 озер. Каждое из озер оригинально и привлекательно, имеет большое научное, эстетическое и рекреационное значение. Драгоценным ожерельем заказника является водная система озера Белое, включающая в себя также ряд взаимосвязанных озер: Зацково, Антозеро, Став, Беляшка, Дервениское.

Заказник «Озеры» располагается в пределах Озерской водно-ледниковой низменности. В сочетании с озерами ледникового происхождения, участками низинных и верховых болот и долинами

Ežerų kraštovaizdžio draustinis yra Gardino srities šiaurės rytuose prie Lietuvos sienos, jo plotas – 239 km². Jis buvo įsteigtas siekiant išsaugoti natūralios būklės vertingas miškinigas ir ežeringas ekologines sistemas ir unikalius kraštovaizdžio kompleksus su laukiniais augalais ir gyvūnais, įtrauktais į Baltarusijos Respublikos raudonąją knygą.

Teritorija, kurioje įkurtas draustinis, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Žečpospolitos laikais buvo priskirta dvejoms didžiųjų kunigaikščių, o po to – karališkosioms girioms – Ežerėnų ir Berštų, priklausiusių Gardino giriai.

Ypač vertingos draustinyje yra 16 ežerų ekosistemos. Kiekvienas ežeras yra unikalus ir patrauklus, turi didžiulę mokslinę, estetinę ir rekreacinę reikšmę. Vertingas draustinio vėrinys yra ežero Bielojė vandens sistema, kurią sudaro keli tarpusavyje susisiekiantys ežerai: Zackovo, Antozero, Stav, Beliaška, Derveniskoje ir Vierovskoje.

Ežerų draustinis yra Ežerėnų prielėdyninėje žemumoje. Kartu su ledynų kilmės ežerais, žemapelkių ir aukštapelkių bei upių, keršančių draustinio teritoriją, slėnių ruožais,

Наездник
Vabzdys vytiš

Живописное озеро на верховом болоте
Vaizdingas aukštapelkės ežeras

Густые леса на берегу озера Белое
Tankūs miškai supra Beloje ežerą

Ольс у озера Щучье
Alksnynas prie Ščiūje ežero

рек, которые пересекают территорию заказника, рельеф делает ландшафт красочным и необыкновенным. В основном территория заказника относится к долинам реки Пыранка (часто встречается другое ее название — Пыра, а в верховьях она называется Хомутовка) и ее притоков — Бервенки, Соломянки, Стриевки, Ежовицы, Речки.

Речка Пыранка протекает через озера Белое и Рыбница. Река Соломянка образует вторую ветвь озер — Веровское, Дервениское (Кальница), Беляшка, Став, Антозеро, Зацково. Третья ветка более мелких озер (Долгое, Можнево, Локно) связана с рекой Бервенкой. Обособленно стоят озеро Берштовское на притоке Котры и небольшие лесные озера: Глинец, Щучье, Роман, Чертово, Бабино, Зубровка, Черное.

Растительный мир заказника отличается большим разнообразием. Доминируют лесные экосистемы, которые занимают около 90% территории. Это в основном сосновые леса с присутствием ели, дуба, граба, клена, липы, березы и ясеня. В низинах встречаются ельники, но преобладает ольха черная. Сосновые леса заказника обладают значительным санирующим и оздоровительным потенциалом, поэтому на его территории размещено много оздоровительных учреждений.

teritorijos reljefas kuria nepaprastai raiškų kraštovaizdį. Iš esmės draustinio teritorija priskiriama Pyrankos (dažnai vadinamos Pyra) upės ir jos intakų – Bervenkos, Solomiankos, Striejvkos, Ježovicos, Rečkos – slėniams.

Pyrankos upelė teka per Bieloje ir Rybnica ežerus. Solomiankos upė formuoja antrą ežerų šaką – Verovskoje, Dervenistoje (Kalnica), Beliaška, Stav, Antozero, Zackovo. Trečioji mažesnių ežerų (Dolgoje, Možnevo, Lokno) šaka susijusi su Bervenkos upe. Su niekuo nesusisiekiantys yra Berštovskoje ežeras Katros intake ir nedideli miško ežerai: Glinec, Ščiučjė, Roman, Čiortovo, Babino, Zubrovka ir Čiornojė.

Draustinio augalų pasaulis išsiskiria didele įvairove. Vyrauja miškų ekosistemos, kurios užima maždaug 90% visos teritorijos. Tai daugiausia pušynai, kuriuose pasitaiko eglių, ąžuolų, skroblų, klevų, liepų, beržų bei uosių. Žemumose pasitaiko eglynų, tačiau vyrauja juodalksniai. Draustinio pušynai pasižymi gydomuoju poveikiu, todėl jo teritorijoje įkurta daug sveikatinimo įstaigų.

Draustinio teritorijoje įregistruota 780 in-duočių augalų rūšių, iš kurių 16 rūšių įtraukta

Озеро Бабино
Babino ežeras

Озеро Зубровка
Zubrovkos ežeras

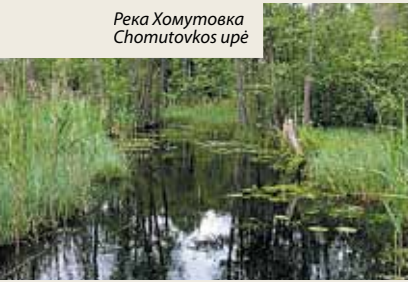
Озеро Чертово
Čertovo ežeras

Озеро Черное
Čiornoje ežeras

Река Хомутовка
Chomutovkos upė

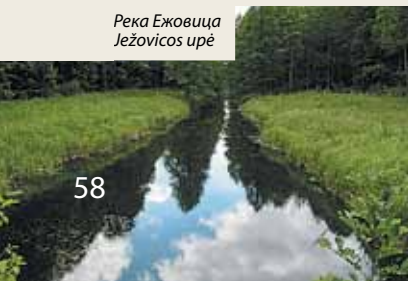
Река Соломянка
Solomiankos upė

Сплавина на берегу озера Бабино
Liūnas Babino ežero priekrantėje

Река Ежовица
Ježovicos upė

Веровское озеро
Verovsko ežeras

Пальчатокоренник балтийский
Baltijinė gegūnė

Венерин башмачок
Plačialapė klumpaitė

Линнея северная
Šiaurinė linėja

Пойма реки Соломянка
Salomiankos upės salpa

На территории заказника зарегистрировано 780 видов сосудистых растений, в том числе 16 охраняемых видов, внесенных в Красную книгу Республики Беларусь: прострел раскрытый, лук медвежий, или черемша, линнея северная, венерин башмачок настоящий, наяда морская, ладьян трехнадрезный, многоножка обыкновенная и др.

Наиболее ценные участки территории заказника — это пойма реки Соломянка, где произрастает большое количество редких и охраняемых видов растений; высоковозрастные (более 100 лет) сосняки и ельники с баранцом обыкновенным и лилией кудреватой; озеро Чертова в западной части заказника с прилегающей эоловой грядой, которая является геологическим памятником природы местного значения «Чертова гора Поречская»; самое северное в заказнике озеро Берштовское с сосновыми лесами по периметру и многими охраняемыми видами растений; леса, примыкающие к береговым склонам реки Ежовица; находящееся под постоянной угрозой осушения для торфодобычи болото Святое с озерами Щучье, Глинец и Долгое в пойме реки Бервянки. Чередование открытых участков, фрагментов заболоченных березняков и сосняков определяют мозаичность и неповторимость природы болота Святое. Здесь отмечено единственное

в Балтарусijos Respublikos raudonąją knygą: vėjalandė šilagėlė, meškinis česnakas, šiaurinė linėja, plačialapė klumpaitė, didysis plukenis, nariuotoji ilgalūpė, paprastoji šertuvė, kalninė arnika, laplandinis karklas ir kt.

Vertingiausi draustinio teritorijos plotai – Solomiankos upės salpa, kur auga daugybė retų ir saugomų augalų rūšių: ilgaamžiai (daugiau nei 100 metų) pušynai ir eglynai su stačiuoju atgriu bei miško lelija; vakarinėje draustinio dalyje esantis Čertovo ežeras su priglundančia eoline ketera, vadinama Poriečės velnio kalnu ir laikoma vietinės reikšmės geologiniu gamtos paminklu; pats šiauriausias draustinio ežeras – Berštų, su jo pakrantėse esančiais pušynais ir daugeliu saugomų augalų rūšių; prie Ježovicos upės krantų šlaitų prigludantys miškai; Berviankos upės salpoje esanti Sviatojės pelkė (kuriai nuolat kyla grėsmė dėl ketinimo kasti durpes) su Ščiučjės, Glineco ir Dolgojės ežerais. Atvirų ruožų, užpelkėjusių beržynų ir pušynų fragmentų kaita nulemia Sviatojės pelkės gamtos mozaikiškumą ir nepakartojamumą. Čia pastebėta vieta, kur auga labai reta Baltarusijoje orchidėja – nariuotoji ilgalūpė.

Озеро с кубышками желтыми на
сплавине верхового болота
*Ežerėlis su paprastosiomis lūgnėmis
aukštapelkės liūne*

Многоножка обыкновенная
Paprastoji šertvė

Очень редкая орхидея — ладьян
трехнадрезный
Labai reta orchidėja – nariuotoji ilgalūpė

Гвоздика песчаная
Smiltyninis gvazdikas

Арника горная
Kalninė arnika

Лягушки на реке Ежовица
Varlės Ježovicos upėje

Кувшинка на озере Глинец
Vandens lelija Glineco ežere

место произрастания очень редкой для Беларуси орхидеи — ладьяна трехнадрезного.

По берегам самого большого по площади в заказнике озера Белого встречаются участки разнообразных и особо ценных типов леса (сосняки, ельники, дубравы, кленовники и грабняки) с комплексом редких видов растений (лилия кудреватая, многоножка обыкновенная, плаун-баранец, дремлик темно-красный и др.), 200-летние дубы и корабельные, или мачтовые, сосны.

Животный мир заказника не менее разнообразен, чем растительный. Всего в границах заказника зарегистрировано 175 видов наземных позвоночных животных, из них 20 видов млекопитающих, более 140 видов птиц, 6 видов пресмыкающихся и 9 видов земноводных. Около 25 видов животных являются охраняемыми в Беларуси.

Заказник «Озеры» представляет собой удобное место для наблюдений в естественных условиях за самым крупным наземным млекопитающим Европы — европейским зубром. Всего в 30 км от города Гродно, в открытой пойме реки Стриевка между деревнями Пересельцы и Мостки можно увидеть этих красивых животных во время отдыха или кормления на полях многолетних трав. В большом стаде, включающем более 180 животных,

Paties didžiausio pagal plotą draustinio ežero Bielojė pakrantėse galima rasti įvairių ir labai vertingų miško tipų (pušynų, eglynų, ąžuolynų, klevų ir skroblų) ruožų su retų augalų rūšių (miškinės lelijos, paprastosios šertuvės, stačiojo atgirio, tamsialapio skiautalūpio ir kt.) kompleksu, 200 metų ąžuolų ir ištekinių pušų.

Draustinio gyvūnijos pasaulis – ne mažiau įvairus nei augalijos. Draustinio teritorijoje iš viso užregistruota 175 rūšys antžeminių stuburinių gyvūnų, iš jų – 20 rūšių žinduolių, daugiau negu 140 rūšių paukščių, 6 roplių rūšys ir 9 rūšys varliagyvių. Maždaug 25 gyvūnų rūšys Baltarusijoje yra saugomos.

Ežerų draustinis yra labai patogi vieta natūraliomis sąlygomis stebėti pačius stambiausius Europos žinduolius – stumbrus. Tik už 30 kilometrų nuo Gardino miesto, atviroje Strijovkos upės salpoje tarp Pereselcų ir Mostkų kaimų galima pamatyti šiuos gražius gyvūnus ilsintis arba maitinantis daugiamečių žolių pievose. Didelėje bandoje, kurioje yra daugiau negu 180 gyvūnų, yra galimybė stebėti ir didingus suaugusius patinus, ir mažus stumbriukus.

есть возможность наблюдать и величественных взрослых самцов, и молодых зубрят.

В лесных массивах обитают и другие крупные звери: благородный олень, косуля, кабан, на заболоченных участках леса встречаются лоси. В любую пору года на опушках лесов и полях «мышкуют» лисы, также многочисленны здесь зайцы.

Из редких видов млекопитающих на территории заказника зарегистрированы рысь европейская и барсук.

Состав самой многочисленной группы позвоночных животных птиц отличается наибольшим разнообразием. На озерах заказника гнездятся большие колонии озерных чаек. Их стаи, состоящие из тысяч птиц, во время весенних и осенних миграций представляют собой великолепное зрелище для любого равнодушного человека.

Тут же можно наблюдать за гнездовым поведением таких водоплавающих птиц, как поганки (большая и серощекая). Своих птенцов эти птицы возят на спине, пока те там помещаются. По берегам озер, поросших старыми ивами, часто можно услышать характерный свист синиц-ремезов, которые плетут свои гнезда-рукавички из растительного пуха и подвешивают их на тонких ветках над водой. Окружающая озера надводная растительность с

Мишкų masyvuose veisiasi ir kiti stambūs žvėrys: taurieji elniai, stirnos, šernai; pelkėtose miško vietose galima sutikti briedžių. Visais metų laikais pamiškėse ir laukuose peliauja lapės, taip pat čia labai gausų kiškių.

Iš retų žinduolių rūšių draustinio teritorijoje užregistruota paprastoji lūšis ir barsukas.

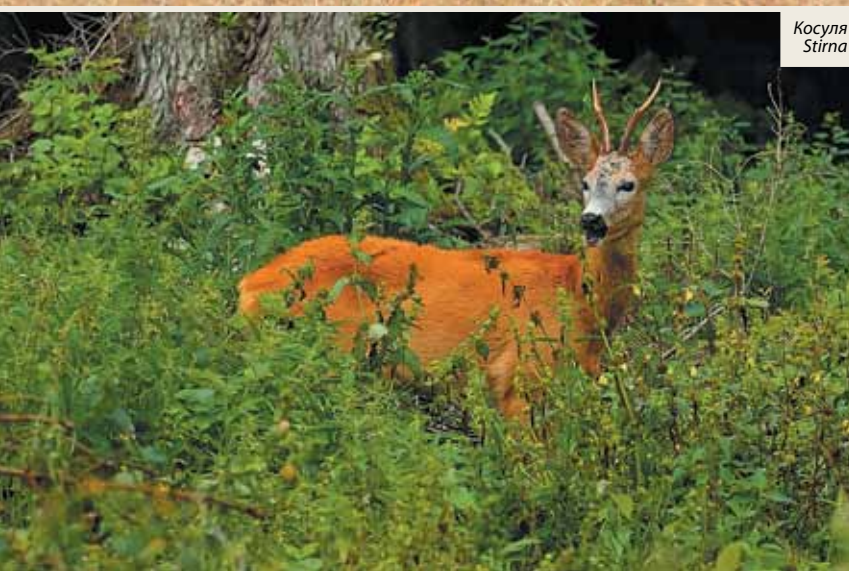
Pačios gausiausios stuburinių gyvūnų grupės – paukščių – sudėtis išsiskiria didžiausia įvairove. Draustinio ežeruose lizdus suka didžiulės rudagalvių kirų kolonijos. Jų pulkai, kuriuose yra tūkstančiai paukščių, pavasarinės ir rudeninės migracijos metu sukuria didingą reginį bet kuriam gamtai neabejingam žmogui. Ten pat galima stebėti ir kaip lizduose elgiasi tokie vandenyje plaukiojantys paukščiai, kaip auksuotasis kragas ir rudakaklis kragas. Savo mažylius šie paukščiai „Vežioja“ ant savo nugaros tol, kol pastarieji ten telpa. Senais gluosniais apaugusiose ežero pakrantėse dažnai galima išgirsti savitą remezos, kuri savo lizdus pirštines pina iš augalų pūkų ir kabina ant plonų šakelių virš vandens, švilpavimą. Ežerą supantys virš vandens augantys augalai nuo gegužės iki rugpjūčio pabaigos skamba nuo

Зубр
Stumbras

Наблюдение за зубрами белорусскими и литовскими учеными
Baltarusijos ir Lietuvos mokslininkai stebi stumbrus

Косуля
Stirna

Лиса мышкует
Lapė peliauja

мая по август шумит от потрескивающих песен разных видов камышовок, чаще всего камышовки-барсучка и самой крупной — дроздовидной.

Во время весенних и осенних миграций также встречаются такие редкие птицы как лебедь-кликун, серый и белолобый гуси, золотистая ржанка, турухтан и др. С августа на убранных полях в окрестностях заказника скапливаются большие стаи серых журавлей, где они подкрепляются перед отлетом на зимовку в Африку.

В старых смешанных лесах с мая по июль можно услышать и увидеть малых мухоловок — редких и красивых воробьиных птиц, красноголовых королек — одних из самых маленьких птиц Беларуси и Европы (вес птицы около 5 граммов), встретить взрослых рябчиков с выводками. Весной и в начале лета лес наполнен трелями разных видов дроздов, в том числе редкого в Беларуси дрозда-белобровика. А с конца марта по начало мая всюду слышна барабанная дробь дятлов, в том числе и таких видов как трехпалый и зеленый. На территории заказника встречаются и регулярно зимуют «краснокнижные» виды хищных птиц: полевой лунь, орлан-белохвост и беркут. Иногда в пойме реки Стриевка можно наблюдать настоящие орнитологические редкости — большого подорлика, скопу, орла-карлика и др.

tarškančių įvairių rūšių karklinių nendrinukių, dažniausiai ežerinės nendrinukės ir pačios stambiausios – didžiosios krakšlės, giesmių.

Pavasario ir rudens migracijų metu taip pat galima sutikti tokius retus paukščius, kaip gulbę giesmininę, pilkąją ir baltakaktę žąsį, dirvinį sėjiką, gaiduką ir kt. Nuo rugpjūčio nupjautuose draustinio apylinkių laukuose susiburia didžiuliai pilkųjų gervių pulkai – čia jos stiprinasi prieš skrydį žiemoti į Afriką.

Senuose mišriuose miškuose nuo gegužės iki rugpjūčio pradžios galima išgirsti ir išvysti mažąją musinukę – retą ir gražų žvirblinių šeimos paukštį, baltabruvį nykštuką – patį mažiausią Baltarusijos ir visos Europos paukštį (paukščio svoris – maždaug 5 g), sutikti suaugusias jerubes su jaunikliais.

Pavasarij ir vasaros pradžioje miškas prisipildo įvairių rūšių strazdų, įskaitant Baltarusijoje retą baltabruvį strazdą, trelių.

O nuo kovo pabaigos iki gegužės pradžios visur girdimas genių, įskaitant ir tokias rūšis, kaip tripirštis genys bei žalioji metela, kalimas.

Draustinio teritorijoje stebimos ir nuolat žiemoja į raudonąją knygą įrašytos plėšriųjų

Королек красноголовый
Baltabruvis nykštukas

Кроншнеп большой
Didžioji kuolinga

Дрозд-белобровик
Baltabruvis strazdas

Журавли
Gervės

Дятел седой
Pilkoji meleta

Орлан-белохвост
Jūrinis erelis

Квакша
Paprastoji medvarlė

Безногая ящерица веретеница
Trapuisis gluodenas

Подорлик малый
Mažasis erelis rėksnys

Пресмыкающиеся представлены ящерицами и змеями. Обычными видами заказника являются ящерицы обыкновенная и живородящая, а также безногая ящерица — веретеница ломкая. В заказнике встречаются три вида змей: уж обыкновенный, единственная ядовитая змея — гадюка и редкая неядовитая змея, занесенная в Красную книгу Республики Беларусь, — медянка. Из земноводных доминируют травяная, остромордая лягушки и серая жаба, являющиеся типично лесными видами. В поймах рек и озер на кустарниках встречается самая красивая, изумрудно-зеленая амфибия, живущая на деревьях — квакша обыкновенная.

Рыбы, обитающие в озерах, относятся к озерно-речным видам: плотва, линь, карась, окунь, карп, красноперка, лещ, щука и др.

Богата в заказнике фауна беспозвоночных животных. На цветущих растениях, на почве встречаются многочисленные насекомые — жуки, бабочки, стрекозы, перепончатокрылые, среди которых есть редкие и охраняемые виды. Многочисленны в лесах заказника рыжие лесные муравьи из рода *Formica*, строящие большие и высокие (до 0,5 м и более) муравейники. В окрестностях озера Белого найден охраняемый во всем мире большой дубовый усач — крупный, до 5 см длиной жук,

paukščių rūšys: javinė lingė, jūrinis erelis bei kilnūsis erelis. Kartais Strijevkos upės salpoje galima stebėti tikras ornitologines retenybės – didįjį ir mažąjį erelį rėksnį, erelį žuvininką, nykštukinį erelį ir kt.

Ropliams atstovauja driežai ir gyvatės. Įprastos draustinio rūšys yra vikrusis driežas bei gyvavedis driežas, taip pat ir bekojis driežas – trapūsis gluodenas. Draustinyje gyvena trys gyvačių rūšys: geltonskruostis žaltys, vienišė nuodinga gyvatė – paprastoji angis bei reta, į Baltarusijos Respublikos raudonąją knygą įrašyta nenuodinga gyvatė – Olygiažvynis žaltys. Iš varliagyvių dominuoja tipiškos miško rūšys – pievinė bei smulkianukė varlė bei pilkoji rupūžė. Upių bei ežerų salpų krūmynuose galima sutikti medžiuose gyvenantį patį gražiausią, smaragdo žalumo varliagyvį – paprastąją medvarlę.

Ežeruose gyvena žuvys: kuoja, lynas, karosas, ešeris, karpis, raudė, karšis, lydeka ir kt.

Turtinga ir draustinio bestuburių gyvūnų fauna. Ant žydinčių augalų, ant dirvos galima sutikti daugybę vabzdžių – vabalų, drugelių, žiogų, plėviasparnių, tarp kurių yra retų ir saugomų rūšių. Draustinio miškuose gausu

Столетние сосны
Šimtametės pušys

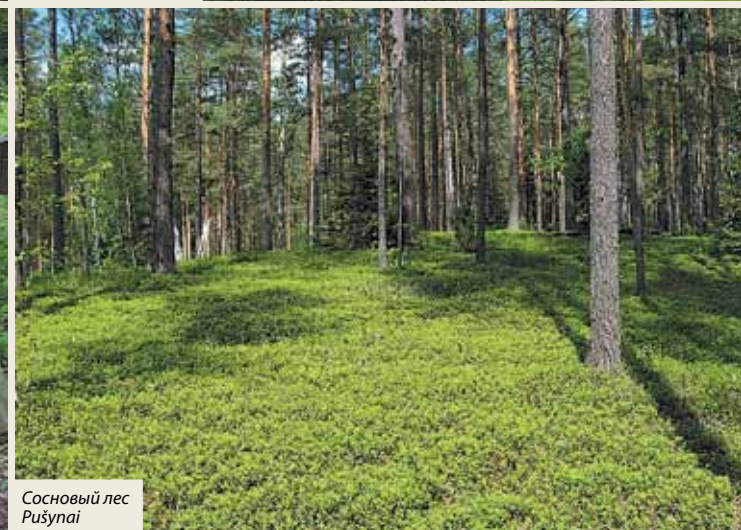
Сосновый лес
Pušynai

Санаторий Озерный
Sanatorija Oziorny

Мостик на экологической тропе заказника
Tiltelis draustinio ekologiniame take

Сосновый лес
Pušynai

черно-коричневого цвета, блестящий, с усами, превышающими длину тела.

В заказнике отмечено 47 видов бабочек, среди которых встречается охраняемая желтушка торфяниковая, с лимонно-желтыми крыльями и черной каймой. Эта бабочка обитает исключительно на торфяных болотах с зарослями голубики. На солнечных лужайках часто порхают среди цветов махон, подалирий, большая переливница, траурница, голубянки, белянки и бархатницы.

Заказник «Озеры» составляет значительную часть зоны отдыха республиканского значения «Озеры». Она также включает сеть санаториев («Озерный», «Поречье», «Свитанок»), детских оздоровительных лагерей («Березка», «Дружба»), турбаз и мест отдыха.

В заказнике круглогодично работает экологическая тропа протяженностью 3,5 км, которая расположена в живописном лесном массиве в районе санатория «Озерный». Она оборудована информационно-познавательными стендами о природном потенциале заказника, местами для отдыха, смотровой площадкой на озере Белом. Администрацией ландшафтного заказника обустроены стоянки для туристов и отдыхающих. К услугам отдыхающих крытые беседки, места для разведения костров и парковки машин. На территории заказника проложено 4 пеших и 2 водных туристических маршрута различной степени сложности и длины.

Formica giminės rudųjų miško skruzdėlių, statančių didelius ir aukštus (iki 0,5 m ir aukštesnius) skruzdėlynus. Bielojės ežero apylinkėse surastas visame pasaulyje saugomas didysis ažuolinis ūsuotis – stambus, iki 5 cm ilgio vabalas, juodai rudos spalvos, blizgantis, su kūno ilgį viršijančiais ūsais.

Draustinyje pastebėtos 47 drugelių rūšys, tarp kurių galima sutikti saugomą durpinį citrinuką geltonais sparnais su juodais pakraščiais. Šis drugelis gyvena išskirtinai durpinėse pelkėse su vaivoro krūmynais. Saulėtose pievelėse tarp gėlių dažnai plevena machaonas, sklandūnas, kilnioji vaiva, šeiry, melsviai, baltukai ir satyridai.

Ežerų draustinis užima didelę respublikinės reikšmės poilsio zonos „Ežerai“ dalį. Pastaroji taip pat jungia sanatorijų („Oziorny“, „Poriečė“, „Svitanok“) ir vaikų sveikatinimo stovyklų („Beriozka“ ir „Družba“) tinklą.

Draustinyje ištisus metus veikia ekologinis 3,5 km ilgio takas, kuris vingiuoja vaizdingame miško masyve šalia „Oziorny“ sanatorijos. Jame įrengti informaciniai-pažintiniai stendai apie gamtinę draustinio svarbą, poilsio vietas, apžvalgos aikštelė prie Bielojės ežero. Kraštovaizdžio draustinio administracija įrengė poilsio vietas turistams ir poilsiaujantiems.

Пушица в окрестностях озера Щучье
Švyliai Ščiučje ežero apylinkėse

Заказник «Озёры» оказывает туристам и платные услуги (организация туристических слетов, наблюдений за птицами, экологических акций и программ, аренда плавсредств, проведение экскурсий, турпоходов и др.).

**Государственное природоохранное учреждение
«Республиканский ландшафтный заказник
«Озёры»:**

**231753, Беларусь, Гродненская область,
Гродненский р-н, а/г Озёры, ул. Кирова, 8
Тел.: +375 152 931601, +375 29 6974274;
+375 29 7894099
Эл. почта: gpu.ozera@gmail.com**

Poilsiautojų patogumui – dengtos pavėsinės, laūžavietės ir mašinų stovėjimo aikštėlės. Draustinio teritorijoje nutiesti 4 pėsčiųjų ir 2 vandens turistiniai įvairaus sudėtingumo ir ilgio maršrutai. Ežerų draustinis turistams teikia ir mokamas paslaugas (malkų ir vandens parūpinimas, turistinių sąskrydžių, paukščių stebėjimo, ekologinių akcijų ir programų organizavimas, plaukimo priemonių nuoma, ekskursijų, turistinių žygių rengimas ir kt.).

**Valstybinės gamtos apsaugos įstaigos
„Respublikinis kraštovaizdžio draustinis
„Oziory“:**

**Kirova g. 8, Oziorų k., Gardino rajonas,
231753.
Tel.: +375 152 931601, 29 6974274;
+375 29 7894099
El. paštas: gpu.ozera@gmail.com**

Организации-партнеры проекта «Менеджмент трансграничных особо охраняемых природных территорий Алитусского уезда и Гродненской области и их интеграция в Общеευропейскую экологическую сеть»

Projekto „Alytaus–Gardino regiono pasienio saugomų teritorijų tvarkymas ir jų integravimo į visos Europos ekologinį tinklą skatinimas“ partneriai

Общественная организация «Фонд природного наследия»
LT-09310, Литовская Республика,
г. Вильнюс, ул. Юозапавичиаус, 6
Тел.: +370 5 272 1918
Факс: +370 5 272 3721
www.gpf.lt

Viešoji įstaiga Gamtos paveldo fondas
A. Juopavičiaus g. 6, LT-09310 Vilnius
Lietuvos Respublika
Tel.: +370 5 272 1918
Faks.: +370 5 272 3721
www.gpf.lt

Белорусский государственный университет
220030, Республика Беларусь,
г. Минск, пр. Независимости, 4
Тел. / факс: +375 17 226 59 40
www.bsu.by

Baltarusijos valstybinis universitetas
Nezavisimosti pr. 4, 220030 Minskas
Baltarusijos Respublika
Tel. / faks: +375 17 226 59 40
www.bsu.by

Гродненский государственный университет
им. Янки Купалы
230023, Республика Беларусь,
г. Гродно, ул. Ожешко, 22
Тел.: +375 152 73 19 00
Факс: +375 152 73 19 10
www.grsu.by

Gardino Jankos Kupalo vardo valstybinis
universitetas
Ožėško g. 22, 230023 Gardinas, Baltarusijos
Respublika
Tel.: +375 152 73 19 00
Faks.: +375 152 73 19 10
www.grsu.by

Дирекция Дзукийского национального парка и Чяпкяляйского природного заповедника
LT-65334, Литовская Республика,
Варенский р-н, г. Мяркине, ул. Вилниаус, 3
Тел. / факс: +370 310 44 641
www.gamta.cepkeliai-dzukija.lt

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija
Vilniaus g. 3, LT-65334 Merkinė, Varėnos r.,
Lietuvos Respublika
Tel. / faks: +370 310 44 641
www.gamta.cepkeliai-dzukija.lt

Гродненский областной комитет природных ресурсов и охраны окружающей среды
230023, Республика Беларусь,
г. Гродно, ул. Советская, 23
Тел.: +375 152 74 35 88
Факс: +375 152 72 38 16, 75 17 48
www.ohranaprirody.grodno.by

Gardino srities gamtos išteklių ir aplinkos apsaugos komitetas
Sovetskaja g. 23, 230023 Gardinas, Baltarusijos Respublika
Tel.: +375 152 74 35 88
Faks: +375 152 72 38 16, 75 17 48
www.ohranaprirody.grodno.by

Дирекция Вейсейского регионального парка
LT-67340, Литовская Республика, Лаздийский р-н,
г. Вейсей, ул. Сантарвес, 9
Тел./факс: +370 318 56 782
www.veisiejuparkas.lt

Veisiejų regioninio parko direkcija, Santarvės g. 9, LT-67340, Veisiejai, Lazdijų r. Lietuvos Respublika
Tel. / Faks: +370 318 56 782
www.veisiejuparkas.lt

Республиканский ландшафтный заказник «Озеры»
231753, Республика Беларусь,
Гродненский р-н, а/г Озеры, ул. Кирова, 8
Тел. / факс: +375 152 93 16 01
Тел. / факс: +375297894099; +375296974247
E-mail: gpu.ozera@gmail.com

Respublikinis kraštovaizdžio draustinis „Oziory“
Kirova g. 1, 231753 Oziory, Gardino r. Baltarusijos Respublika
Tel. / faks: +375 152 93 16 01
Tel. / faks: +375297894099; +375296974247
E-mail: gpu.ozera@gmail.com

Республиканский ландшафтный заказник
«Котра»
231544, Республика Беларусь, Гродненская
область, Щучинский р-н, а/г Першемайск
(д. Первомайская), ул. Школьная, 5
Тел. / факс: +375 151 43 50 16
E-mail: zakaznik-kotra@mail.ru

Respublikinis kraštovaizdžio draustinis
„Kotra“
Školnaja g. 5, 231544 Peršemajskas,
Ščiučino r.
Baltarusijos Respublika
Tel. / faks: +375 151 43 50 16
E-mail: zakaznik-kotra@mail.ru

Дирекция биосферного резервата «Жувинтас»
LT-64301, Литовская Республика, Алитуский
р-н, д. Алекнонис
Тел./факс: +370 315 49540
www.zuvintas.lt

Žuvinto biosferos rezervato direkcija
Aleknionių k., Simno pšt.
LT-64301 Alytaus r.
Tel./Faksas: +370 315 49540
www.zuvintas.lt

Государственная служба по особо
охраняемым территориям при Министерстве
окружающей среды
LT-09310, Литовская Республика,
г. Вильнюс, ул. Юозапавичаус, 9
Тел.: +370 5 272 3284
Факс: +370 5 272 2572
www.vstt.lt

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie
Aplinkos ministerijos
A. Juozapavičiaus g. 9, LT-09311 Vilnius,
Tel. +370 272 3284, faks. +370 272 2572
www.vstt.lt

На первой странице обложки использована фотография авторской работы народной художницы Эльвиры Тересе Петraitiene «Встреча»

Автор карты: Александр Червань

Авторы текста:

Олег Созинов, Ольга Янчуревич, Дмитрий Винчевский, Геннадий Дудко, Павел Прибыловский, Александра Рыжая, Валентин Яцухно, Эугениус Дробялис, Миндаугас Лапяле, Гедрюс Валентукявичюс, Гинтаутас Кибиркштис, Лина Жукаускаене

Авторы фотографий:

Олег Созинов, Дмитрий Якубович, Николай Гулинский, Георгий Гулевский, Дмитрий Винчевский, Наталья Прибыловская, Игорь Сак, Александра Рыжая, Геннадий Дудко, Анастасия Сакович, Эугениус Дробялис, Миндаугас Лапяле, Гедрюс Валентукявичюс, Ритис Мартинкенас, Лина Жукаускаене, Витаутас Жукаускас, Ирма Мацюлявичене, Сандра Даукшене, Ричардас Мураускас, Дмитрий Морозик

Viršelyje panaudota tautodailininkės Elvyros Teresės Petraitienės autorinio darbo „Pasisveikimas“ nuotrauka

Žemėlapij parengė: Aleksandras Červan

Teksto autoriai:

Eugenijus Drobėlis, Mindaugas Lapelė, Giedrius Valentukevičius, Gintautas Kibirkštis, Lina Žukauskienė, Olegas Sozinovas, Olga Jančiurevič, Dmitrijus Vinčevskis, Genadijus Dudko, Pavelas Pribylovskis, Aleksandra Ryžaja, Valentinas Jatsuchno

Fotografijų autoriai:

Eugenijus Drobėlis, Mindaugas Lapelė, Giedrius Valentukevičius, Rytis Martinkėnas, Lina Žukauskienė, Vytautas Žukauskas, Irma Maciulevičienė, Sandra Daukšienė, Olegas Sozinovas, Dmitrijus Jakobovičius, Nikolajus Gulinskis, Grigorijus Gulevskis, Dmitrijus Vinčevskis, Natalija Pribylovskaja, Igoris Sakas, Aleksandra Ryžaja, Genadijus Dudko, Anastasija Sakovič, Ričardas Murauskas, Dmitrijus Morozikas

Научно-популярное издание / Informacinis leidinys

ОТ МАРЫХИ ДО КОТРЫ.
Охраняемые природные территории Белорусско-Литовского пограничья.

NUO MAROS IKI KATROS.
Baltarusijos ir Lietuvos pasienio saugomos teritorijos.

Гродно / Gardinas, 2014
УДК 502
ББК 28.088

Ответственные за выпуск / Atsakingi redaktoriai:
Лина Янкаускене, Олег Созинов, Эугениус Дробялис
Lina Jankauskienė, Olegas Sozinovas, Eugenijus Drobėlis

Дизайн / Dizainas:
ООО «Нотис-Арт», Наталия Ловчинская / Natalija Lovčinskaja

Компьютерная верстка и макетирование / Leidinio dizainerė ir maketuotoja:
ООО «Нотис-Арт», www.notice.by
Наталия Ловчинская / Natalija Lovčinskaja

Издатель / Išleido:
ИП Сергей Г. Д. св. № 0251778 от 11.06.2010.
Выдано Админ. Октябрьского р-на г. Гродно. УНП 500237774

Отпечатано в типографии "Акварель Принт"
ООО "Промкомплекс", г. Минск, ул. Радиальная, 40-202.
УНП 101282916. ЛП № 02330/78 от 03.03.2014 до 29.03.2019.
Заказ 497, тираж 2000 шт.

Национальный парк «Дзукья»
Dzūkijos nacionalinis parkas

Республиканский ландшафтный заказник «Озёры»
Ežerų respublikinis kraštovaizdžio draustinis

Региональный парк «Вейсейя»
Veisiejų regioninis parkas

Республиканский ландшафтный заказник «Гродненская пуща»
Gardino girios respublikinis kraštovaizdžio draustinis

Государственный природный заповедник «Чяпкяляй»
Čepkelių valstybinis gamtinis rezervatas

Республиканский ландшафтный заказник «Котра»
Katros respublikinis kraštovaizdžio draustinis

Природа — единственная книга, на всех своих страницах заключающая глубокое содержание.

И.В. Гёте

Gamta — vienintelė knyga, kurios kiekvienas puslapis prasmingas.

J.V. Gėtė